

**DJURENS INVERKAN SOM PERSONCENTRERAD
OMVÅRDNADSÅTGÄRD PÅ DEMENSBOENDEN**

En litteraturöversikt

Sjuksköterskeprogrammet 180 högskolepoäng

Självständigt arbete, 15 högskolepoäng

Examinationsdatum: 180611

Kurs: 49

Författare: Ellinor Bernhardsson

Författare: Lena Hellström

Handledare: Britten Enberg Jansson

Examinator: Karin Bergkvist

SAMMANFATTNING

Bakgrund

I takt med att befolkningen ökar i ålder blir demenssjukdomar allt vanligare i dagens samhälle. Beteendemässiga och psykiska symtom vid demens (BPSD) är vanligen förekommande när en person med demens inte kan göra sig förstådd. I sjuksköterskans ansvar ingår att arbeta personcentrerat och genom kvalitetsutveckling av vården ta hjälp av alternativa omvårdnadsåtgärder, exempelvis inkludera djur i den dagliga verksamheten på demensboenden. Bandet mellan människa och djur har alltid varit starkt, djuren har en förmåga att känna av människans känslor och kroppsspråk.

Syfte

Syftet var att beskriva hur djur som personcentrerad omvårdnadsåtgärd påverkar personer med demens på demensboenden.

Metod

En allmän litteraturoversikt som innehåller 18 vetenskapliga artiklar hämtade från databaserna PubMed, CINAHL och PsycINFO. Artiklarna har blivit kvalitetsgranskade, klassificerats och analyserats i en integrerad analys.

Resultat

Vid inkludering av djur i omvårdnadsarbetet främjas kontakten och välbefinnandet hos personer med demenssjukdom. Djuren bidrar till att personerna med demens känner sig trygga, vilket gör att de tar initiativ och vågar kommunicera. Interaktion med djur framkallar glädje och skapar harmoni på demensboenden. Slutligen visar resultatet att djuren framkallar minnen från livet som personerna med demens förmedlar till sin omgivning, vilket skapar gemenskap samt ökar förståelsen för den unika personens livsvärld.

Slutsats

Djur som personcentrerad omvårdnadsåtgärd påverkar personer med demens på demensboenden inom flera områden. Sammanfattningsvis påverkas kontakten, både mellan människa och djur samt mellan vårdpersonal och boende på ett positivt sätt. Djuren bidrar till att öka välbefinnandet och har visat sig vara en framgångsrik omvårdnadsåtgärd som sjuksköterskan med fördel kan implementera på demensboenden.

Nyckelord: Djur som omvårdnadsåtgärd, personcentrerad omvårdnad, sjuksköterskans professionella ansvar, vårdande kommunikation.

INNEHÅLLSFÖRTECKNING

INLEDNING	1
BAKGRUND	1
Demenssjukdom	1
Symtom vid demenssjukdom	2
Demensboenden	3
Sjuksköterskans professionella ansvar	3
Personcentrerad omvårdnad på demensboenden.....	4
Problemformulering	6
SYFTE	6
METOD	6
Val av Metod.....	6
Urval.....	6
Datainsamling.....	7
Databearbetning	8
Dataanalys	9
Forskningsetiska överväganden	9
RESULTAT	10
Kontakt främjas med omgivningen på demensboendet	10
Välbefinnandet ökar både individuellt och gemensamt	11
DISKUSSION	13
Resultatdiskussion.....	13
Metoddiskussion.....	16
Slutsats	18
REFERENSER	19

BILAGA A-B

INLEDNING

I takt med att befolkningen ökar i ålder blir demenssjukdomar allt vanligare i dagens samhälle (Sjögren, Lindkvist, Sandman, Zingmark & Edvardsson, 2013). För majoriteten av personer som drabbas av demens underlättar det att bo på ett demensboende, då omvårdnadsbehovet ökar i takt med sjukdomens progress (Socialstyrelsen, 2017). I sjuksköterskans arbetsroll på ett demensboende ingår att främja livskvalitet och lindra lidande (Ragneskog, 2013). Beteendemässiga och psykiska symtom (BPSD) vid demens uppstår när den sjuke inte kan göra sig förstådd, det drabbar både personen själv och omgivningen däribland vårdpersonalen som har svårt att förstå personens beteende (Ijaopo, 2017). Förmågan att kommunicera och förstå en annan människas behov är en förutsättning för säker och god vård (Fredriksson, 2012).

I Sverige finns det mellan 130 000–150 000 personer som lider av en demenssjukdom, 20 000–25 000 per år beräknas insjukna, en siffra som bygger på dagens befolkningsprognos och som kan komma att förändras om förebyggande metoder eller nya behandlingsmetoder utvecklas (Socialstyrelsen, 2018).

Utifrån våra egna erfarenheter från arbetslivet upplever vi att det finns stora skillnader i den dagliga verksamheten på demensboenden. Djur som omvårdnadsåtgärd förekommer på en del arbetsplatser, men framförallt används antidepressiva och lugnande läkemedel som symtomlindring vid BPSD (Skovdahl & Kihlgren, 2011). Om djur etableras i omvårdnadsarbetet kan det motverka att negativa känslor som beteendemässiga och psykiska symtom uppstår samt underlätta sjuksköterskans arbete (Ragneskog, 2013).

BAKGRUND

Demenssjukdom

Ordet demens kommer ursprungligen från latinet med betydelsen ”utan själ”. Demens är ett gemensamt namn för symtom som uppkommer av hjärnskadorna. Hjärnskadorna i sin tur leder till nedsatt minnes- och kognitiv funktion (Statens beredning för medicinsk utvärdering [SBU], 2006). Demens är en kronisk progressiv sjukdom (Hyun Jin & Kyoung Don, 2018). Sjukdomen är inte kurativ men går till viss del att förbättra genom medicinska åtgärder (Ragneskog, 2013).

Demens delas in i primära, vaskulära och sekundära demenssjukdomar. Primär demens dominerar och vanligast förekommande är Alzheimers sjukdom (Eriksdotter Jönhagen, 2011). Primär demens kommer ofta smygande (Ragneskog, 2013). Vid Alzheimers sjukdom förtvinar de nervceller i hjärnan som är viktiga för minnesfunktionen (Eriksdotter Jönhagen, 2011). Mer ovanliga former av primär demens är frontallobs- och pannlobsdemens där personlighetsförändring och aggressivitet är vanligt (Ragneskog, 2013). Vaskulär demens orsakas av kärlförändringar i hjärnan som uppstår av blodproppar från hjärtat, eller av åderförkalkning då blodtillförseln till och i hjärnan påverkas (Eriksdotter Jönhagen, 2011). Förloppet sker ofta plötsligt vid vaskulär demens, då akut syrebrist uppstår i vissa områden av hjärnan (Ragneskog, 2013). Sekundär demens innefattar hjärntumörer, hjärnblödningar, depressioner, infektioner i hjärnan samt missbruk av droger (Eriksdotter Jönhagen, 2011).

Det finns tre övergripande stadier av demens: lätt, medel- och svår. Oftast kan personer med lätt demens bo hemma i flera år med stöd av en nära anhörig. Omgivningen uppfattar ofta dessa personer som fullt friska trots dåligt närminne. Medelsvår demens medför ökat hjälpbehov, personer med demenssjukdom har svårare att klara av praktiska uppgifter då närminnet ytterligare försämras. I den svåra fasen drabbas vitala förmågor som att gå, röra sig samt tala. När personer med demenssjukdom når den svåra fasen är omvårdnadsbehovet högt och de behöver mycket hjälp i det dagliga livet. Förmågor som minne och språk kopplade till vårt intellekt och förmågan att kommunicera försämras vid demenssjukdom (Ragneskog, 2013).

Symtom vid demenssjukdom

Demens innefattar en rad symtom som att minnet försämras, intellektuella funktionshinder uppstår och andra vitala förmågor försvinner (Magalingam, Radhakrishnan, Ping & Haleagrahara, 2018). Dessa kliniska tecken framgår även i en artikel skriven av Mendes (2017). Förutom nedsatt minne ska personen ha minst ett av följande symtom för att diagnostiseras med demens; agnosi, som innebär svårigheter att tolka synintryck och känna igen föremål samt veta vad föremålen betyder, apraxi, det vill säga svårigheter att utföra olika handlingar exempelvis klä på sig eller äta med bestick samt afasi, en språkstörning som drabbar förmågan att tala och förstå vissa ord. Tillsammans leder symtomen till störningar i de kognitiva funktionerna vilket innebär svårigheter att planera, organisera och genomföra uppgifter som att exempelvis ta ut pengar ur en bankomat. Under sjukdomens progress är känslomässiga reaktioner som aggression och glädje vanligt förekommande, då hen har svårt att kontrollera sina känslor. Känslomässiga reaktioner uppstår på grund av den sjukes misstolkning av situationen, omgivningens brister i kunskap om sjukdomen eller förmåga att förstå personen. Andra tecken på demens är konfabulering, då en person med demens berättar om påhittade händelser för att fylla ut minnesluckor. Perseveration som innebär upprepning av ett specifikt ord eller en mening, vilket uppträder senare i sjukdomsförloppet. I den sena fasen av sjukdomen uppstår oftare ofrivilliga rörelser, så kallade primitiva reflexer (Ragneskog, 2013). Träning för att bibehålla de vitala förmågorna är viktigt annars försvinner dessa snabbare och försämrar livskvaliteten (Wijk, 2014).

Beteendemässiga och psykiska symtom vid demens

Rastlöshet, oro, upprepning av ord, irritabilitet, aggressivitet och ängslighet är vanliga symtom i samband med demenssjukdom. I litteraturen beskrivs dessa symtom sammansatt som "beteendemässiga och psykiska symtom vid demens" (BPSD). När BPSD uppstår brukar situationen bli påfrestande för anhöriga och flytt till demensboende nödvändigt (Skovdahl & Kihlgren, 2011). På demensboenden upplevs BPSD som ett problem med svårigheter att hantera och vårda personer med dessa symtom (Ragneskog, 2013). Sjuksköterskor och vårdpersonal uppger att dessa personer är såväl psykiskt som fysiskt krävande. Ibland är BPSD ett tecken på smärta, törst, buller eller när personen känner sig hotad samt upplever reviröverträdelse (Skovdahl & Kihlgren, 2011). Ragneskog (2013, s 109) skriver att "De flesta former av beteendemässiga och psykiska symtom inträffar då det är som mest stressigt på ett demensboende". Äldre människor är känsliga mot läkemedel och dess biverkningar, därmed är personcentrerad vård istället att rekommendera (Skovdahl & Kihlgren, 2011). Läkemedel ska erbjudas när icke-farmakologisk behandling inte fungerar samt efter utredning av bakomliggande orsaker (Socialstyrelsen, 2018).

Demensboenden

Ett demensboende är ett hem som är anpassat för personer som lider av demens, där de boende får hjälp med omvårdnad av vårdpersonal på plats dygnet runt (Schüssler & Lohrmann, 2015). Vid måttlig till svår demens ökar svårigheterna med att tillgodose egna grundläggande behov (Cronfalk, Norberg & Ternestedt, 2018). Vårdberoende, sjukdomens progression och minskad egenvårdsförmåga är vanliga skäl till varför demensboendet behövs (Schüssler & Lohrmann, 2015). Demensboenden kan vara utformade på olika sätt, men de ska erbjuda en inkluderande hemtrevlig miljö där personerna ska känna sig trygga. Vårdarbetet ska ske utifrån den boendes egna rytm (Socialstyrelsen, 2017). Ljud, ljus och färg är viktiga komponenter, småskalighet kan vara bra då en del personer blir oroliga av exempelvis långa korridorer. Färre lägenheter eller mindre avdelningar med gemensamma utrymmen bör finnas för att minska storskaligheten (Kok, Nielen & Scherder, 2018). Demensboenden är behovsstyrda och rätten till en plats kräver en diagnostiserad demenssjukdom med behov av vård stora delar av dygnet (Socialstyrelsen, 2017). Personen med demenssjukdom får ett omvårdnadsstöd då deras fysiska, sociala och mentala förmågor allteftersom försämras (Schüssler & Lohrmann, 2015).

Sjuksköterskans professionella ansvar

Sjuksköterskans fyra grundläggande ansvarsområden innebär att främja hälsa, förebygga sjukdom, återställa hälsa och lindra lidande, vilka syftar till arbete med omvårdnad (International Council of Nurses, 2014). Människor i behov av vård är sjuksköterskans primära professionella ansvar och handlar om hur hen förhåller sig till de sjuka, väljer att göra och vad hen avstår från i omvårdnadsarbetet (Sandman & Kjellström, 2013).

Sjuksköterskans arbete bygger även på sex kärnkompetenser som ger sjuksköterskan en vetenskaplig grund att utgå ifrån i omvårdnadsarbetet. Kärnkompetenserna innefattar personcentrerad vård, samverkan i team, evidensbaserad vård, förbättringskunskap för kvalitetsutveckling, säker vård och informatik (Nilsson Kajermo, Johansson & Wallin, 2014). Personcentrerad vård handlar om att människan är i fokus. Sjuksköterskan tar hänsyn till personens grundläggande och specifika omvårdnadsbehov, vare sig de är fysiska eller psykiska (Yoon, 2018). Alla professioner inom vården är en del av teamet, inklusive den sjuke (Souza, Peduzzi, Silva & Carvalho, 2016). Sjuksköterskan håller sig ständigt uppdaterad, genom det kan hen garantera patienten säker och effektiv omvårdnad i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet (Edberg et al., 2013). Förbättringskunskap för kvalitetsutveckling handlar om att sjuksköterskan aktivt deltar i att utveckla vården, som exempelvis alternativa omvårdnadsåtgärder som inkluderandet av djur i arbetet (Nilsson Kajermo et al., 2014). Förbättringsarbete blir som mest framgångsrikt om alla i teamet, inklusive den sjuke är enig om nyttan med förändringen och tycker att metoden är ändamålsenlig. Säker vård handlar om att undvika risker för fel samt att lära av tidigare misstag, både på individnivå och genom gällande arbetsrutiner. Informatik handlar om att sjuksköterskan bör kunna använda sig av olika kommunikations- och informationssystem, samt på ett säkert sätt inhämta, hantera och utvärdera information (Edberg et al., 2013).

Sjuksköterskan bör inte i sin arbetsroll diskriminera eller värdera personer, alla har rätt till vård på lika villkor. Vården ska vara till nytta för patienten och beakta patientsäkerheten

(Smith & Sarah, 2012). Omvårdnad som begrepp omfattar både den vetenskapliga grenen som ingår i sjuksköterskeprofessionen samt kliniskt patientnära arbete som kräver insikt om personen och tillvaron. Människan är en unik individ som ska behandlas med respekt (Hov, Athlin & Hedelin, 2009).

Personer med demenssjukdom vårdas ofta under en längre tid vilket etablerar långvarig kontakt med sjuksköterskan (Mjørud, Engedal, Røsvik & Kirkevold, 2017). Det är inte ovanligt att sjuksköterskan är högst ansvarig på demensboenden (Hov et al., 2009). Kommunikation med personer som lider av demens är en del av arbetet och en utmaning för sjuksköterskan. För att tillgodose patientens behov krävs kunskap om sjukdomen, dess symtom och tillgänglig behandling (Enmarker, Olsen & Hellzen, 2011). Sjuksköterskan blir aldrig riktigt fullärd, utan måste på eget ansvar utvecklas vidare i takt med att ny evidens och nya metoder utvecklas för hälso- och sjukvården (Doss-McQuitty, 2016).

Sjuksköterskans ansvar är att värna om varje persons livsvärld genom att ta reda på hur den sjuke har levt när det gäller bland annat familj, inre- och yttre miljö, fritid och källor till glädje. Genom tidigare journalanteckningar kan information ge sjuksköterskan vägledning och hjälp vid upprättande av en omvårdnadsplan, som all vårdpersonal ska arbeta utifrån i det dagliga omvårdnadsarbetet (Edberg, 2014). Sjuksköterskan samt övrig vårdpersonal bör bekräfta den sjukas upplevelse av tillvaron och anpassa vården efter hans funktionsnivå (Socialstyrelsen, 2017).

Vårdande kommunikation

Att kunna kommunicera med sin omgivning är viktigt. Kommunikation sker inte bara verbalt utan också via ögon, öron och kroppsspråk. För att förstå andras hälsa och verklighet är kommunikation i vårdandet en av grundförutsättningarna (Fredriksson, 2012). Sjuksköterskan får i takt med demenssjukdomens progress svårare att tolka och förstå vad personer med demenssjukdom försöker uttrycka och vilka behov de har. Även den sjuke får svårare att förstå sin omgivning. Vårdande kommunikation i personcentrerad omvårdnad innebär att förstå vilka individuella behov varje person har. Sjuksköterskan blir ofta den på demensboendet som ombesörjer och främjar de sjukas förmåga att upprätthålla relationer med sin omgivning (Söderlund, Cronqvist, Norberg, Ternestedt & Hansebo, 2016). För att lindra lidandet hos personer med demenssjukdom är kommunikation en viktig del i omvårdnadsarbetet (Fredriksson, 2012).

Personcentrerad omvårdnad på demensboenden

Personcentrerad omvårdnad (PCO) innebär att sjuksköterskan är lyhörd för den sjukas och de närståendes individuella behov, värderingar, förväntningar samt deras egna resurser. PCO betyder att sjuksköterskan ser och förstår varje människa som unik och utgår från personens livshistoria, patientberättelsen. Partnerskapet mellan sjuksköterskan och den sjuke med en ömsesidig öppenhet för varandras kunskap, lägger grunden för hur omvårdnaden utformas. I partnerskapet är delaktighet en central del, den sjuke ska så långt det är möjligt vara delaktig i sin vård (Svensk sjuksköterskeförening, 2017).

Primärt för att bedriva god omvårdnad till personer med förändrat beteendemönster är ett personcentrerat förhållningssätt (Skovdahl & Kihlgren, 2011). Omvårdnadsarbetet till personer med demens ska bygga på lagom anpassade krav som underlättar för personerna att uppnå en känsla av sammanhang (KASAM) i livet (Skovdahl & Kihlgren, 2011). Lugnt

tempo och rofylld atmosfär minskar stress som utlöser BPSD menar Ragneskog (2013) vilket också framgår i (Oppikofer & Geschwindner, 2014). Andra viktiga omvårdnadsåtgärder vid BPSD är att vårdpersonal behåller sitt lugn, arbetar med fasta rutiner och ser till att varje boende får behålla sin egen personliga sfär (Ragneskog, 2013). Verksamheten ska eftersträva kontinuitet då möten med för mycket vårdpersonal kan skapa förvirring (Socialstyrelsen, 2017).

Samtal med anhöriga och vänner spelar en viktig roll då personen med demenssjukdom inte själv kan uttrycka vad hen har för behov (Skovdahl & Kihlgren, 2011). Personcentrerad omvårdnad (PCO) på demensboenden handlar om att personer med demenssjukdom ska få leva sitt liv i största möjliga mån på det sätt som innan sjukdomen och bibehålla sin livskvalitet. PCO ökar förmågan hos personer med demens till att utöva olika aktiviteter som verksamheterna anordnar, vilket genererar en ökad livskvalitet (Sjögren et al., 2013). Empati hos vårdpersonalen är en viktig del i omvårdnadsarbetet, genom att föreställa sig världen så som en person med demens upplever den ökar personalens empatiska förståelse (Stein-Parbury et al., 2012).

Djur som omvårdnadsåtgärd

Bandet mellan människa och djur har alltid varit starkt, djuren har en förmåga att känna av människans känslor och kroppsspråk. I alla tider har människan använt sig av djur för sin överlevnad samt sitt välmående (Edvardsson & Wijk, 2014). Florence Nightingale, en av grundarna till det moderna sjuksköterskeyrket använde djur redan på 1800-talet. Florence menade att djur är ett perfekt sällskap för människor som lider av långvarig kronisk sjukdom (Skovdahl & Edberg, 2011). Omvårdnadsarbetet innebär att verksamheten använder sig av djur i syfte att stödja patienten, framförallt för att bevara välbefinnande. Djur avses i det här fallet främst sällskapsdjur, men även robotdjur berörs (Socialstyrelsen, 2017).

Vid användning av djur i omvårdnadsarbetet används begreppet djurassisterad intervention (AAI utifrån engelskans Animal Assisted Interventions) som paraplybegrepp. Djurassisterad intervention innefattar både djurassisterad terapi och djurassisterad aktivitet. Begreppet beskriver användning av olika djurarter på ett fördelaktigt sätt för människor (Fine, 2006).

Djurassisterad aktivitet (förkortat AAA ursprungligen från Animal Assisted Activity) syftar till att stimulera människans sinnen och underlätta vårdsituationen samt förbättra personens livskvalité. Kort kan även begreppet djurassisterad terapi beskrivas, Animal Assisted Therapy (AAT). Terapiformen är en målinriktad behandling där arbetet är planerat, strukturerat och ska även utvärderas samt dokumenteras (Fine, 2006).

Djur i omvårdnadsarbetet kan användas som allmän insats för alla på ett demensboende, men kan också användas individuellt (Fine, 2006). Inom demensvården i Sverige har AAI och framförallt djur som sällskap börjat etableras, Socialstyrelsen (2014) har utarbetat regler och riktlinjer kring hur djur ska användas under kontrollerade former.

Problemformulering

Kommunikation mellan människor är en av de viktigaste förutsättningarna för att förstå varandras livsvärld och genom den bidra till utveckling av omvårdnadsarbetet. En person som uppvisar beteendemässiga och psykiska symtom är ofta svår att förstå sig på ifall sjuksköterskan inte har kunskap om symtomen. Det ingår i sjuksköterskans professionella ansvar att arbeta personcentrerat genom att implementera alternativa omvårdnadsåtgärder, för att uppnå välbefinnande för den unika individen. För att bedriva god vård behöver sjuksköterskan evidensbaserad kunskap kring alternativa omvårdnadsåtgärder som att använda djur i omvårdnadsarbetet, vilka behöver få mer central plats i arbetet med personer som lider av demenssjukdom.

SYFTE

Syftet med studien var att beskriva hur djur som personcentrerad omvårdnadsåtgärd påverkar personer med demens på demensboenden.

METOD

Val av Metod

Till studien valdes en allmän litteraturöversikt med genomgång av redan publicerade artiklar inom ämnet. Forsberg och Wengström (2016) menar att syftet med en litteraturöversikt är att sammanställa den kunskap som finns tillgänglig inom det valda området, i det här fallet; hur djur som personcentrerad omvårdnadsåtgärd påverkar personer med demens på demensboenden. Vetenskapliga artiklar från flera databaser valdes ut till resultatet. Artiklarna var av både kvalitativ och kvantitativ ansats, båda arbetssätten är relevanta vid omvårdnadsforskning och ger ett bredare perspektiv på studiens syfte menar Friberg (2012). Vidare anser Friberg att evidensbaserad vård inkluderar kunskap om båda ansatserna.

Urval

Inkluderade artiklar var primärkällor som har blivit ”peer-reviewed”, vilket innebär att de har blivit kritiskt granskade av experter inom fältet. Helgesson (2015) menar att det ger studien en högre trovärdighet, vilket tagits i beaktning. Djur som omvårdnadsåtgärd var ett ämne med begränsat antal artiklar och för att maximera antalet träffar vid sökning valdes artiklar från de senaste tio åren, 2008–2018. För att undvika misstolkning granskades endast artiklar på engelska och artiklar på andra språk valdes bort. Etiska överväganden fanns med i urvalsprocessen vilket rekommenderas av Forsberg & Wengström (2016).

Inklusionskriterier

De artiklar som inkluderades avsåg personer med lätt till svår demenssjukdom. Eftersom demens är ett samlingsnamn för flera sjukdomar granskade vi artiklar där både benämningen demens och underkategorier som Alzheimer använts. Personerna som granskats i artiklarna var äldre än 65 år och bodde på demensboenden. Urvalet var inte begränsat till specifika länder. Agitation är ett samlingsnamn på flera av de symtom som ingår i BPSD, varför begreppet inkluderades. Djur skulle ingå i artiklarna som en del av

sjuksköterskans personcentrerade omvårdnadsarbete, samt även kommunikation från eller med personerna som lider av demens.

Exklusionskriterier

För att utgå från primärkällor valdes vetenskapliga litteraturöversikter bort från resultatlistan. Artiklar med låg kvalitet valdes bort för att stärka studiens trovärdighet. Studier där forskarna undersökt personer i deras hem var inte heller intressanta då studien skulle handla om personer på demensboenden.

Datainsamling

I sökningen har databaserna Cumulated Index to Nursing and Allied Health Literature (CINAHL), Public Medicine (PubMed) och PsycINFO använts. CINAHL är en databas som innehåller referenser till artiklar från 1982 och framåt. Databasen är en central källa för artiklar, avhandlingar och till viss del även böcker gällande omvårdnad. PubMed är en databas med referenser till artiklar innehållande medicin, omvårdnad samt hälso- och sjukvård. Tidskrifter från hela världen finns representerade i databasen. PsycINFO innehåller referenser till litteratur inom främst psykologi och även angränsande områden (Forsberg & Wengström, 2016).

Under datainsamlingen valdes sökord ut för att avgränsa träffarna och hitta de artiklar som berörde syftet med studien. Forsberg & Wengström (2016) beskriver sökorden som en grund för artikel sökningen. Enstaka ord, synonymer och olika ordkombinationer testades för att undersöka antalet träffar. Vid sökningar i PubMed användes ämnesordlistor, så kallade MeSH-termer och All Fields. I CINAHL nyttjades CINAHL Headings. Sökningarna började brett för att sedan smalnades av, vilket gav tydliga och relevanta referenser till resultatet. För att kombinera sökorden i databaserna användes den booleska operatör AND. AND visar referenser som innehåller alla valda sökord, denna kombination smalnades av resultatet (Forsberg & Wengström, 2016).

Sökord

Följande lista på sökord har använts vid sökning i de olika databaserna; Animals, Animals Assisted Group Activity, Dementia, Nursing Homes, Pet Therapy, Psychomotor Agitation, Social Robot

Tabell 1. Redovisning av databassökning

Databas/ Datum	Sökord	Antal träffar	Antal lästa abstrakt	Antal lästa artiklar	Antal inkluderade artiklar
CINAHL 180412	Pet Therapy AND Dementia	52	25	13	10
PubMed 180410	Dementia [MeSH Terms] AND Psychomotor Agitation [MeSH Terms] AND Animal [MeSH Terms]	507	6	1	1
PubMed 180412	Pet Therapy [MeSH Terms] AND Dementia [MeSH Terms]	28	14	3	3
PsycINFO 180418	Dementia AND Animals AND Nursing Homes	17	15	10	1
PubMed 180419	Social Robot [All Fields] AND Dementia [All Fields]	26	3	2	2
PubMed 180419	Animal Assisted Group Activity [All Fields] AND Dementia [All Fields]	8	5	1	1
TOTALT		638	68	35	18

Databearbetning

Studien startade med att planera sökningen av artiklar där en genomgång av valda sökord och avgränsningar genomfördes. Vid sökningarna lästes först titlar för att bedöma relevans, om artiklarna ansågs väsentliga för resultatet lästes abstrakten. Inledningsvis lästes 68 abstrakt utifrån databassökningarna. Om artiklarna ansågs innehålla något av värde för studien gick artikeln vidare i analysarbetet. Inklusionskrav som ansågs värdefullt vid analys av abstrakt var att studien skulle innehålla valda sökord samt urvalskriterier, vara peer reviewed eller innehålla forskningsetiska överväganden. 35 artiklar lästes i sin helhet och av dem valdes 18 artiklar ut till resultatet. För att artiklarna skulle inkluderas i resultatet var kravet att de skulle svara mot studiens syfte. Det här arbetssättet följer urvalsprocessen som rekommenderas av Forsberg och Wengström (2016).

Vid granskning och bearbetning av artiklarna användes ett bedömningsunderlag som är modifierat utifrån Berg, Dencker & Skärsäter (1999) samt Willman, Stoltz & Bahtsevani (2011). Bedömningsunderlaget återfinns i bilaga A. Bilaga B innehåller kvalitetsgranskning samt sammanfattning av valda artiklar med bedömning av dess trovärdighet. Informationen från valda artiklar värderades kritiskt och sammanställdes utifrån kvalitet och trovärdighet.

Dataanalys

Till studien valdes att göra en integrerad analys av utvalda artiklar. Genom att använda en integrerad analys beskrivs resultatet på ett överskådligt sätt menar Kristensson (2014). Analysarbetet av valda artiklar började med att artiklarna översattes och tolkades enskilt ett flertal gånger, vilket stöds av Rosén (2017) som menar att granskning från två oberoende parter minskar risken att tolkning av texten blir subjektiv. Artiklar skrevs ut, nyckelord markerades och relevant material från resultatet färgmarkerades för att sedan infogas till ett gemensamt dokument.

Vidare följde en gemensam analys samt reflektion av likheter och skillnader som framkommit under den enskilda analysprocessen. Om meningsskiljaktigheter uppstod lästes artikeln igen med en förförståelse utifrån den andres perspektiv. Gemensam tolkning samt reflektion av materialet ingick för att bedömningen skulle bli rättvis och för att minska risken att utelämnas relevant information. Rosén (2017) beskriver att relevanta artiklar av misstag kan exkluderas av för hård granskning.

Färgmarkerat material sammanställdes och slutligen bearbetades relevant innehåll med egen förståelse som redskap i analysarbetet, vilket Henricson och Billhult (2017) menar är en användbar metod. Resultaten från artiklarna lästes återigen för att identifiera om det fanns övergripande skillnader eller likheter. Subteman identifierades och den text från resultaten som relaterade till varandra i de olika artiklarna sammanfattades därunder. Vidare följde sammanställning av subteman vilka låg till grund för de två huvudteman som presenterades. Den integrerade analysen följde den process och metod som Kristensson (2014) beskriver.

Forskningsetiska överväganden

Att tillämpa god forskningssed under hela skrivprocessen är något vi beaktade. Syftet med litteraturstudien och valet av ämne är av betydelse för personer drabbade av demenssjukdom. Att studera alternativa omvårdnadsåtgärder där djur används för att minska BPSD kan resultera i att mängden läkemedel kan minska på demensboenden. Det gynnar både individen, samhället och professionen, vilket gör att studien, enligt Källström (2017) kan räknas till humanforskning. Av etiska skäl valdes att göra en litteraturstudie, då personer med demenssjukdom är en utsatt grupp som blir extra sårbar på grund av nedsatt kognitiv förmåga, därigenom blev den etiska bedömningen extra viktig (Sandman & Kjellström, 2013).

I forskningen refererades vetenskapliga artiklar där det framkom att studien var godkänd av en etisk kommitté alternativt där etiska överväganden genomförts av forskarna, vilket är viktigt att ta hänsyn till menar Helgesson (2015).

Vid en litteraturstudie finns risk för feltolkning av engelsk text i valda artiklar, vilket kan ha påverkat analys- och resultatdelen menar Kjellström (2017). För att minimera risk för feltolkning har valda artiklar granskats enskilt, svåra ord har blivit tolkade med hjälp av Google Translate och engelskt-svenskt lexikon. De inkluderade artiklarnas innehåll analyserades slutligen till ett resultat.

Genom att inte plagiera, fabricera, eller förvanska texten har god forskningssed tillämpats (Vetenskapsrådet, 2017). Arbetet har även genomgått granskning av databasen Urkund (Helgesson, 2015), som används som plagiatkontroll vid Sophiahemmets Högskola.

RESULTAT

Baserat på artiklarna som finns presenterade i bilaga B bildades följaktligen två huvudteman, ”kontakt främjas med omgivningen på demensboendet” och ”välbefinnandet ökar både individuellt och gemensamt”. Under varje huvudtema presenteras subteman som kopplas till resultatet. Subteman som ingår under kontakt är kommunikation, interaktion och gemenskap. Tillsammans bidrar begreppen till att främja möjligheten att skapa kontakt med omgivningen. Trygghet, glädje och harmoni är de subteman som ingår under välbefinnande, vilket är ett samlingsnamn för positiva känslor i kroppen.

Tabell 2. Presentation av huvudteman och subteman

Huvudtema	Subtema
Kontakt främjas med omgivningen på demensboendet	Kommunikation Interaktion Gemenskap
Välbefinnandet ökar både individuellt och gemensamt	Trygghet Glädje Harmoni

Kontakt främjas med omgivningen på demensboendet

Kommunikation

Resultatet visar på att om djur närvarar på demensboenden stimulerar och aktiverar de kommunikationen och kontakten hos personer med demens (Swall, Ebbeskog, Lundh Hagelin & Fagerberg, 2013; Thodberg, et al. 2016). Oavsett om personer med demens får träffa levande djur, robotdjur eller en leksak formad som ett djur berör det personen (Marx et al., 2010; Thodberg, et al. 2016). Om det finns hinder, exempelvis allergier, för att använda levande djur kan demensboenden med fördel införa djurrelaterade stimuli som robotdjur eller leksaksdjur (Marx et al., 2010). När personer med demens får kommunicera med djur kan det stärka deras självförtroende, vilket visas då personen med demenssjukdom kan utföra saker på egen hand som att borsta pälsen på ett djur (Friedmann, Galik, Thomas, Hall & McCune, 2015). Personer med demenssjukdom skapar en unik kontakt med djuren de möter (Kawamura, Niiyama & Niiyama, 2009). Graden av engagemang som till exempel uppmärksamhet riktad mot djuren varierar beroende på hur långt gången demenssjukdomen är (Olsen et al., 2016).

Interaktion

Demens kan innebära svårigheter att uppfatta sinnen, kropp och själ som en helhet. Om personerna som lider av demens får träffa och interagera med djur kan det lindra lidande, bevara hälsa och skapa en känsla av helhet (Swall, Ebbeskog, Lundh Hagelin & Fagerberg, 2016). Kommunikation med djur bygger inte på verbal kompetens, därmed upplevs samspelet enklare för personer med demens vid interaktion med djur (Swall et al., 2013; Thodberg, et al., 2016). Kroppsspråk, samtal och samverkan är mätbara tecken på kontakt och interaktion (Swall et al., 2013; Thodberg, et al. 2016). Ögonkontakt och uppmärksamhet mot djuren är även det mätbara tecken på interaktion som kan observeras hos personer på demensboenden (Olsen et al., 2016). Interaktionen mellan djuren och de boende bidrar till ett sätt för personerna att uttrycka egna känslor, genom att de kan beskriva vad djuren känner (Kawamura et al., 2009; Swall et al., 2016). Interaktion skapas inte bara mellan de boende och djuren, även vårdpersonal kan använda djuren i kommunikationsarbetet för att få de boende att delta i dagliga aktiviteter (Kawamura et al., 2009). Gemenskapen som uppstår vid gruppaktiviteter skapar nya relationer mellan personerna på demensboenden. Personer som tidigare isolerat sig kan bli mer aktiva vid interaktion med djur (Moyle, Bramble, Jones & Murfield, 2018). Kontakten mellan de boende kan förbättras, då djuren påvisar ett gemensamt intresse vilket skapar ett samtalsämne (Kawamura et al., 2009; Majic, Gutzmann, Heinz, Lang & Rapp, 2013; Olsen et al., 2016).

Gemenskap

Personer med demenssjukdom blir medvetna om sin tidigare och nuvarande existens i möten med djur (Swall et al., 2013). Djuren framkallar påminnelser och minnen från personernas egna livshistoria, vilket bidrar till att de förmedlar och kommunicerar upplevelserna till sin omgivning, som leder till ökad gemenskap (Kawamura et al., 2009; Nordgren & Engström, 2014; Swall et al., 2013, 2016). Efter möten med djur kan positiva minnen och samtalsämnena skapas genom att visa bilder på djuren de boende fått möta (Nordgren & Engström, 2014). Det har visat sig att tid som personerna på demensboenden spenderar med djur påverkar och framkallar dolda resurser och förmågor som funnits tidigare i livet. En person med demenssjukdom kan i vissa fall visa sitt inre jag genom att uppfattas som en självständig person, som visar auktoritet och bestämmer vad som är bäst för djuret de möter. Om ett sådant tillfälle inträffar tyder det på att symtom gällande kognitiv svikt minskar (Swall, Ebbeskog, Lundh Hagelin & Fagerberg, 2017).

Välbefinnandet ökar både individuellt och gemensamt

Trygghet

Djur som deltar i de dagliga aktiviteterna eller som finns på plats på boendet får personerna med demens att känna sig trygga (Moyle et al., 2018; Swall et al., 2016). När personerna känner sig trygga vågar de ta initiativ och berätta om sina tankar och behov (Swall et al., 2016). Djuren reducerar ångest och sorg (Mossello et al. 2011). Genom att mäta hjärtfrekvens har forskarna sett att djuren påverkar personerna på ett lugnande sätt (Majic et al., 2013; Petersen, Houston, Huanying, Corey & Studley, 2017). När de boende får aktivera sig själva fysiskt med djur, stabiliseras sinnesstämningen hos dem. Personerna upplevs lugna och hanterbara, vilket även det genererar en tryggare och trevligare miljö på boendet (Swall et al., 2016).

Glädje

Möten med djur framkallar positiva känslor såsom glädje och skratt (Kawamura et al., 2009; Mossello et al., 2011; Swall et al., 2013). Skratt uppstår när de boende leker, klappar och umgås med djuren (Swall et al., 2013). Ljud av tillfredsställelse från personerna med demens bekräftar också känslorna som uppstår (Swall et al., 2017). De positiva känslor som uppkommer gäller inte bara djur personerna med demens kan ta på, utan även djur de kan se, som fiskar i ett akvarium (Edwards, Beck & Lim, 2014). Djuren påverkar inte bara personerna under tiden de är på plats, känslor av glädje och välbefinnande håller i sig även en period efter mötet (Nordgren & Engström, 2014; Mossello et al. 2011). Personer med demenssjukdom upplever en njutning av att se andra interagera med djur, vilket bidrar till en positiv stämning på boendet (Kawamura et al., 2009). Personer med demens upplever mötet med djur som en positiv del av livet på boendet, samt en angenäm förändring i det vardagliga livet (Kawamura et al., 2009; Moyle et al., 2018; Swall et al., 2013, 2017). Djurens närvaro skänker glädje och närhet till personer som lider av demens vilket resulterar i en känsla av uppskattning och lycka i livet (Swall et al., 2017).

Harmoni

Resultatet visar på att om djur används i omvårdnadsarbetet kan det fördröja utvecklingen av psykiska och beteendemässiga symtom hos personer med demens (BPSD) (Majic et al., 2013; Moretti et al., 2010). BPSD har negativa effekter på livskvaliteten både hos personer med demens och vårdpersonal (Edwards et al., 2014), djur som komplement i den dagliga omvårdnaden ökar livskvaliteten (Moretti et al., 2010; Nordgren & Engström, 2014; Valentí Soler, 2015). Kärleksfulla och skyddande känslor kan framkallas gentemot djur vilket skapar lugn och ro på demensboenden (Moretti et al., 2010; Swall et al., 2013, 2017). Möten med djur minskar stress, känslor av ensamhet och irritation som personerna med demens upplever och förmedlar till omgivningen (Kawamura et al., 2009). Fysiska, känslomässiga, beteendemässiga och psykiska symtom lindras på ett effektivt sätt när djur är närvarande, genom fysisk, psykisk och social träning med djur (Friedmann et al., 2015; Majic et al., 2013; Moyle et al., 2018; Nordgren & Engström, 2012; Valentí Soler 2015). Ibland tenderar dock verbal aggression och känslor som sorg samt ångest uppstå hos personerna på demensboenden efter avslutade kliniska tester, när deltagarna inser att de inte får träffa djuren som användes i studien igen. Känslorna kopplas till saknad och upplevelser av ensamhet (Nordgren & Engström 2014; Swall et al. 2013).

I en av studierna uppmärksammades signifikanta förbättringar vad gäller observerad smärta när personer med demens fick träffa en robotsäl. Minskad smärta resulterade i att personerna med demens minskade sitt intag av smärtstillande och lugnande mediciner. Behandlingen med robotsälen påverkade BPSD positivt (Petersen, Houston, Huanying, Corey & Studley, 2017).

Djurens hjälp tenderar att fördröja utvecklingen av beteendemässiga och psykiska symtom som depression och apati (Friedmann et al., 2015; Moretti et al., 2010; Valentí Soler 2015). Social isolering och ensamhet är riskfaktorer på demensboenden, djur skapar gemenskap och inre balans vilket kan ses som en strategi för att minska depressiva symtom hos personer med demens (Majic et al., 2013; Moretti et al., 2010; Petersen et al., 2017). Djuren kan hjälpa personerna med demens att övervinna rädslor och obehag samt influera människor på ett positivt sätt. Vid återkommande kontakt lär djuren och människan känna varandra, vilket gör att mötet kan anpassas utifrån den unika personens behov. När djur närvarar kan situationer uppstå som framkallar balans i både kropp och själ.

Vårdpersonalens arbetsbörda minskar i takt med att beteendet förändras hos personer med demens (Swall et al., 2016).

DISKUSSION

Resultatdiskussion

Denna studies resultat tyder på att djur som personcentrerad omvårdnadsåtgärd påverkar personer med demens positivt inom flera områden. Våra huvudfynd i studien visade totalt sett att djur bidrar till att skapa kontakt och främja välbefinnande hos både personerna med demens och vårdpersonalen.

Resultatet i vår studie visar på att när djur implementeras som en alternativ omvårdnadsåtgärd, främjas kontakten mellan de sjuka och omgivningen på demensboendet. Vårdande kommunikation är som tidigare beskrivet en viktig del i sjuksköterskans arbete och sker inte bara verbalt utan även genom att tolka sinnen via ögon och öron samt genom att läsa av kroppsspråk (Fredriksson, 2012). Vi anser att personer med demens ska ha möjlighet att upprätthålla kontakten med omgivningen så länge som möjligt, därmed är det av stor vikt att arbeta med de sinnen som fortfarande kvarstår allteftersom sjukdomen progredierar. Djur som implementeras på demensboenden har genom vårt resultat visat sig bidra till att öka förmågan hos de sjuka att upprätthålla kontakt, samt till att öka kommunikation via personernas sinnen. Sjuksköterskans förmåga att förstå en annan människas behov är en förutsättning för god och säker vård (Fredriksson, 2012). När personer med demenssjukdom bibehåller kontakten med omgivningen skapar det en möjlighet för sjuksköterskan att förstå varje persons unika livsvärld, vilket leder till bättre gemenskap mellan personal och boende (Sjögren et. al., 2013). Vi anser att samspelet mellan djuren och personerna med demens även skapar gemenskap mellan de boende, eftersom djurens närvaro uppmuntrar till samtal kring gamla och nya minnen.

I sjuksköterskans professionella ansvar ingår fyra grundläggande ansvarsområden, bland dem att främja hälsa och lindra lidande, vilka vi anser djur som personcentrerad omvårdnadsåtgärd täcker. Vårt resultat visar att djur främjar hälsa genom att öka välbefinnandet hos människan. I omvårdnadsarbetet är kommunikation en viktig del för att lindra lidandet (Fredriksson, 2012). Denna studie visar att när personer med demenssjukdom känner sig trygga, vågar ta initiativ samt berätta om sina tankar och behov så lindras deras lidande. Vidare visade studien att djur som omvårdnadsåtgärd får personer med demenssjukdom att känna sig trygga, vilket leder till att BPSD minskar.

Ett etiskt dilemma som kan uppstå och som sjuksköterskan bör överväga vid involvering av robotdjur eller leksaksdjur, är att personerna som får ta del av dem inte ska behandlas som barn, vilket är en risk om en vuxen person ses leka. I hälso- och sjukvårdslagen står det att vården ska bygga på respekt för patientens integritet (Hälso- och sjukvårdslagen [HSL] SFS, 2017:30, kap 2, 2a §), även patientlagen tar upp att integriteten ska respekteras (Patientlagen, SFS, 2014:821, kap 1, 1§). Respekt för personernas integritet visas vid respektfullt bemötande samt när en god relation skapas. I vårt resultat framkom att djuren bidrog till gemenskap, vare sig det gällde fiskar i ett akvarium, en robotsäl eller en levande hund. Gemenskap leder till goda relationer och vi anser att sjuksköterskans insikt, kunskap

samt förståelse för personer med demens minskar risken att fel behandling och integritetskränkning uppstår från vårdpersonalen.

Något som förvånade oss var de negativa aspekterna som framkom i resultatet, att vissa personer utvecklade BPSD när de insåg att de inte skulle få träffa djuren igen. Det finns en etisk aspekt i detta som bör uppmärksammas och diskuteras. Vi funderade på om det är etiskt försvarbart att involvera djur under en period som främjar positivt beteende för att sedan avlägsna djuren och riskera att bidra till negativa känslomässiga reaktioner. Vårt resultat visar på att nyttan med att använda djur i omvårdnadsarbetet överväger skadan. Socialstyrelsen (2017) menar att demensboenden ska erbjuda en inkluderande och hemtrevlig miljö där personerna ska känna sig trygga. Då vårt resultat visar på att personerna med demens känner sig trygga av djur, menar vi på att det kan vara ett alternativ att tillämpa för boenden då det följer socialstyrelsen (2014) riktlinjer, men känslomässiga reaktioner som uppstår bör varje verksamhet uppmärksamma och reflektera över. En annan viktig etisk aspekt i liknande linje, som vi anser ingår i sjuksköterskans professionella ansvar är att kunna tyda signaler på när personer med demens inte vill skapa kontakt eller interagera med djur. Sjuksköterskan värnar om personens integritet och autonomi oavsett fysiskt tillstånd eller intellektuell kapacitet (Svensk sjuksköterskeförening, 2016). Vi har reflekterat över att rädsla för hundar och andra djur kan förekomma hos personer med demens, precis som hos friska personer, därför är det av största vikt att alla berörda på boendet får göra sin röst hörd via tal, sinnen eller kroppsspråk.

Vårt resultat visar att människan och djuren vid återkommande kontakt lär känna varandra, vilket gör att mötet kan anpassas utifrån personens behov och funktionsnivå. Anpassade möten kopplar vi ihop med personcentrerad omvårdnad då alla människor är unika och har individuella behov, vilket i det här fallet blir ett redskap för sjuksköterskan att nyttja som strategi för att skapa välbefinnande på demensboenden. Personcentrerad omvårdnad ingår som tidigare beskrivet i sjuksköterskans kärnkompetenser (Nilsson Kajermo et al., 2014). Vid personcentrerad omvårdnad bör personer med demens få leva sitt liv i största möjliga mån på det sätt som innan sjukdomen för att bibehålla sitt välbefinnande (Sjögren et al., 2013). När de sjuka berättar om tidigare händelser i livet leder det till att sjuksköterskan och vårdpersonalens empatiska förståelse ökar eftersom de kan nå personerna på ett djupare plan och sätta sig in i deras livsvärld. Vi anser att involverande av djur kan räknas som en personcentrerad omvårdnadsåtgärd och med stöd av bakomliggande vetenskaplig fakta som ingår i vår studies resultat, kan sjuksköterskor lita på att arbetet utförs i enlighet med evidensbaserad vetenskap.

Djur som personcentrerad omvårdnadsåtgärd påverkar personer med demens på så sätt att välbefinnandet ökar, både individuellt och gemensamt. Demens är som tidigare beskrivet en progressiv sjukdom (Hyun Jin & Kyoung Don, 2018). I takt med sjukdomens progress uppkommer BPSD då personer med demens inte kan göra sig förstådda (Ijaopo, 2017). Utifrån egna erfarenheter och vid samtal med vårdpersonal som arbetar kliniskt har det framkommit att BPSD är svårt att handskas med och hjälpmedel för att lindra eller hantera dessa symtom är önskvärt, det skriver även Ragneskog (2013). Demens är som beskrivet en sjukdom som innefattar flera olika symtom som att minnet försämras, intellektuella funktionshinder uppstår och vitala förmågor försvinner (Magalingam et al., 2018; Mendes 2017). Symtomen som uppkommer vid demens kan inte botas, men vårt resultat visade att involverande av djur bidrar till att utvecklingen av symtom fördröjs, vilket är en aspekt

som vi menar att sjuksköterskan kan ta vara på och beakta. Vi tror att djur som involveras på demensboenden ger vårdpersonalen ett hjälpmedel för att lindra och hantera BPSD. Djuren bidrar även till att skapa glädje och harmoni vilket totalt sätt kan ses som ett välbefinnande både hos den enskilda personen, bland de boende och hos vårdpersonalen.

Under studiens gång diskuterade vi huruvida djur som omvårdnadsåtgärd påverkar alla personer som lider av demens. Vid införande av en alternativ omvårdnadsåtgärd på ett demensboende tycker vi att så många som möjligt ska få chansen att ta del av resultatet, i det här fallet är det önskvärt att alla har möjlighet att uppnå välbefinnande. Vi tycker det är av stor vikt inte minst eftersom Hälso- och sjukvårdslagen skriver att vård ska ges med respekt för alla människors lika värde och för den enskilda människans värdighet (HSL, SFS, 2017:30, kap 2, 2§). Eftersom personer som lider av demens har olika och unika behov såg vi det inledningsvis inte vara självklart att djuren skulle bidra till hjälp för alla. Som tidigare beskrivet är demens ett gemensamt namn för olika skador i hjärnan som leder till nedsatt kognitiv funktion (Statens beredning för medicinsk utvärdering [SBU], 2006). Vårt resultat visade på att djuren påverkade alla personer på ett eller annat sätt, därmed tror vi att införande av djur som personcentrerad omvårdnadsåtgärd skulle bidra till ökat välbefinnande och gynna både den unika individen och hela boenden vilket enligt vår tolkning följer hälso- och sjukvårdslagen. Vi tror att djuren ger större effekt som personcentrerad omvårdnadsåtgärd när demenssjukdomen är i ett lätt-medelsvårt stadie, men eftersom resultatet visar på att effekten fördröjer utvecklingen av symtom kan det i sin tur även påverka personer med svår demens positivt.

Utifrån vårt resultat har vi kommit fram till att djuren påverkar människan positivt genom så lite som närvaro, det betyder att införande av djur på demensboenden inte behöver vara mer avancerat än att någon tar med sig ett djur hemifrån alternativt att verksamheten bekostar exempelvis ett akvarium som kan finnas på plats dygnet runt. För att bedriva djurassisterad terapi är kraven reglerade av Socialstyrelsen. För att få kvalificera sig som ett hundterapiteam i Sverige behöver hundföraren ha vårdutbildning som exempelvis sjuksköterska. Både hundföraren och hunden måste genomgå 18 månaders kurs på svenska terapihundskolan. Hundarna blir utbildade att interagera effektivt i olika situationer med personer som lider av demens (Socialstyrelsen, 2014). De krav som finns i Sverige tycker vi är utformade för att stärka kvaliteten och säkerheten både för djuren och människan. Risken finns att personer med BPSD kan bete sig illa mot djuren, vilket är något som terapiteamen behöver vara medvetna om. Djurskyddslagen är framtagen för djurens skull och ska skydda djuren från onödigt lidande samt sjukdom (Djurskyddslagen, SFS, 1988:534, 2§). Vi anser att Sverige ligger i framkant när det gäller forskning kring djur som personcentrerad omvårdnadsåtgärd och att Sverige kan bidra med sin kunskap till resten av världen.

Vi anser att djur som personcentrerad omvårdnadsåtgärd kan skapa en känsla av empowerment (egenmakt) hos personalen, när de skapar en konstruktiv och positiv förändring i livet för personer med demens. Det kan resultera i en känsla av erkännande för deras ansträngningar och yrkesutvecklingen samt en bekräftelse till att fatta beslut som förbättrar kvaliteten av vården på demensboenden.

Metoddiskussion

Valet av ämne uppkom utifrån egna erfarenheter från arbetslivet. Den äldre människan intresserar oss och vi värnar om deras fysiska och psykiska välmående. Enligt Priebe och Landström (2017) kan eventuell förförståelse och tidigare kunskap eller erfarenheter för ämnet leda till att resultatet blir vinklat. Vi har inte upplevt djur i omvårdnadsarbete i någon större omfattning, vilket i sin tur gör att vi bedömer risken som liten att vår förförståelse gällande ämnet har påverkat resultatet.

Personer med demenssjukdom är en utsatt grupp som blir extra sårbar på grund av nedsatt kognitiv förmåga (Sandman & Kjellström, 2013). Vi ansåg att det fanns etiska risker, som att eventuellt inkräkta på integriteten vid en intervjustudie och valde därmed att genomföra en litteraturstudie. Under studiens gång var den etiska bedömningen överlag viktig, vi var noggranna med att se över inkluderade artiklars etiska överväganden. Helgesson (2015) beskriver vikten av att forskning är godkänd av en etisk kommitté alternativt ska etiska överväganden genomförts av forskarna, vilket vi har tagit hänsyn till för att försäkra oss om att ingen deltagare har kommit till skada, det tycker vi är en av arbetets styrkor.

Att genomföra forskning med en sårbar grupp under en längre tid har vid vår databearbetning samt under granskningens gång visat sig medföra svårigheter. Forskning som innefattar äldre personer har inte sällan inneburit bortfall av deltagare, då dödsfall av ålder eller av sjukdomens progress inträffat innan studierna varit färdiga. Vi anser att bortfallet i vissa artiklar blivit så pass stort att resultatet inte blivit signifikant, dessa artiklar har vi exkluderat. Vid demenssjukdom sviktar den kognitiva förmågan i takt med sjukdomens progress (Magalingam et al., 2018). När deltagare i studier tappar sin kognitiva förmåga alltmer, kan det uppfattas som att förmågan och viljan att interagera med djur blir sämre. Vi tror att minskad interaktion kan bidra till att resultatet inte visar sig vara signifikant, vilket i så fall kan ha påverkat flera studiers resultat negativt. Vi ville ta med artiklar där olika nivå av kognitiv svikt finns beskrivet, för att vi anser att det stärker arbetet och ger en helhetssyn. På demensboenden finns personer med olika nivå av kognitiv svikt (Schüssler & Lohrmann, 2015), vi ville om möjligt visa på att alla kan ta del av resultatet samt att det skulle kunna appliceras på alla demensboenden.

Sökningarna efter artiklar gjordes i databaserna PubMed, CINAHL och PsycINFO. Dessa databaser har ett stort utbud av vetenskapliga artiklar kopplade till omvårdnad (Forsberg & Wengström, 2016). Databaserna innehåller inte samma artiklar varför vi ansåg alla tre databaserna vara relevanta och komplettera varandra. Forsberg & Wengström (2016) beskriver sökorden som en grund för artikel sökning, därmed testades olika kombinationer för att undersöka antal träffar. Våra kombinationer av sökord som presenteras i tabell 1 genererade många svar och gav enligt oss tillräckligt med artiklar som svarade mot syftet i vår studie. Ett av inklusionskriterierna var att artiklarna skulle vara peer reviewed, det innebär att de var referensgranskade och publicerade i vetenskapliga tidskrifter, vilket stärkte denna studies validitet (Friberg, 2017). Resultatet av sökningarna gjorde att manuell sökning inte blev aktuell, vilket vi menar på stärker arbetets sökmetod som blir lättare att återupprepa.

Vi valde att göra en allmän litteraturoversikt med tanke på den tidsram som var uppsatt för arbetet. I en allmän litteraturoversikt behöver inte alla studier som finns tillgängliga i ämnet inkluderas (Forsberg & Wengström, 2016), vilket kan försvaga studiens

trovärdighet. För att hinna uppnå en färdig produkt inom tidsramen anser vi att en allmän litteraturöversikt var nödvändig. Omfattningen och variationen av artiklar som ingår i vår litteraturöversikt väger upp risken för att vi har exkluderat relevanta artiklar, och stärker således vår studies trovärdighet. En styrka i vårt resultat var mängden artiklar och bredden på artiklarna som inkluderades. 18 artiklar valdes ut, vilka svarade på syftet. Artiklarna var av både kvalitativ och kvantitativ ansats, att välja båda ansatserna tror vi gav ett bredare perspektiv på resultatet, enligt Friberg (2012) är båda arbetssätten relevanta vid omvårdnadsforskning och ger ett bredare perspektiv på studiens syfte. Artiklarna som ingick i studien kommer från nio olika länder; Sverige, USA, Japan, Tyskland, Italien, Australien, Norge, Danmark och Spanien vilket vi menar har bidragit till att stärka studien.

Vårt resultat involverar artiklar med levande djur, robotdjur och leksaksdjur. En fråga som vi diskuterat var huruvida robotdjur och leksaksdjur svarar mot syftet med den här studien, eller om de bidrar till att trovärdigheten minskar. Utifrån inhämtad kunskap under studiens gång visade vårt resultat att djurrelaterade stimuli, som att klappa en päls främjar välbefinnande och kontakt vare sig det gäller ett levande djur eller en leksak. Genom att inkludera studier som innehöll olika typer av djurrelaterade stimuli ansåg vi att studien blev bredare jämfört med att bara inkludera artiklar med exempelvis endast levande djur.

Arbetets svagheter handlar bland annat om vår förmåga att översätta artiklar. Samtliga artiklar som har inkluderats är skrivna på engelska enligt rekommendationer av Polit & Beck (2017). Vi tycker oss trots det ha en god förmåga att tolka och översätta artiklar, men vi reserverar oss för att missuppfattningar av text kan ha förekommit i samband med översättning, vilket i så fall skulle innebära att kvaliteten på resultatet kan vara missvisande.

Vi har haft begränsad kunskap av att kvalitetsbedöma artiklar eftersom vi inte har gjort det tidigare. I studien och under analysen gjordes kvalitetsbedömning med hjälp av bedömningsunderlaget som återfinns i bilaga A av Berg, Dencker & Skärsäter, 1999; Willman, Stoltz & Bahtsevani, 2011. Vi tror att en kvalitetsbedömning blir vinklad utifrån hur forskaren är som person, vilket innebär att det kan påverka resultatet antingen negativt eller positivt. När vi kvalitetsbedömde artiklarna utgick vi från hur välskriven artikeln var, om det var tydligt att urskilja information i de olika delarna, samt antalet deltagare och bortfall i studien. Tolv artiklar bedömdes vara av medelkvalité och sex artiklar bedömdes vara av hög kvalité. Ingen av artiklarna bedömdes vara av låg kvalité vilket ökar studiens trovärdighet. Inledningsvis gjordes analys av artiklarna genom att vi båda läste igenom artiklarna på varsitt håll. Att granskningen skedde på varsitt håll stärker vår studies reliabilitet (Henricson, 2017)

Vi valde att göra en litteraturöversikt. Vid en allmän litteraturöversikt sammanställs tillgänglig information inom det valda ämnet menar Forsberg & Wengström (2016). En allmän litteraturöversikt till skillnad från en systematisk litteraturöversikt kan innehålla studier med lägre kvalité (Forsberg & Wengström, 2016). Eftersom vi har haft möjligheten att inkludera studier av medelkvalité har vi kunnat svara för ett bredare resultat. Vi tror att vår litteraturöversikt är kliniskt applicerbar för att den innehåller både intervjustudier, undersökningar och kliniska tester.

De fem obligatoriska handledningstillfällena på lärosätet har varit en positiv resurs. För att öka trovärdigheten i arbetet har vår handledare och kurskamrater granskat vårt arbete samt

gett oss konstruktiv feedback på innehållet i studien. Kristensson (2014) skriver att handledaren är ett viktigt stöd under skrivprocessen, men det är vi studenter som ansvarar för uppsatsen samt ska försvara studiens innehåll och resultat.Handledningstillfällena har bidragit till att kvaliteten på vår studie har förbättrats allteftersom revidering av innehållet har genomförts under arbetets gång. Vår granskning av de andras arbeten i gruppen har varit lärorik, då den gett oss en insikt och ökad kunskap av att skriva vetenskaplig text. En familjemedlem har läst igenom vår text då Segesten (2017) rekommenderar att en utomstående granskar texten, som hjälp för att hitta exempelvis grammatiska fel eller annat som behöver revideras för att stärka studiens kvalitet.

Vi anser att det är positivt att vi har varit två personer som arbetat med studien. Vår åldersskillnad på 25 år ser vi som en fördel då vi kompletterar varandras kunskaper och erfarenheter. Eftersom vi arbetat tillsammans under hela processen har vi fått fram ett resultat som vi känner oss stolta över.

Slutsats

Resultatet från vår studie visar att på demensboenden påverkas personal, de boende och atmosfären positivt när djur används som alternativ omvårdnadsåtgärd i den dagliga verksamheten. Kontakt och välbefinnandet främjas hos personer som lider av demens. Begreppen är centrala inom omvårdnadsvetenskapen och ger belägg för att djur som personcentrerad omvårdnadsåtgärd med fördel kan implementeras i omvårdnadsarbetet på demensboenden runt om i Sverige. Vid implementering av djur i omvårdnadsarbetet och genom att låta personer med demens interagera med djuren, främjas kommunikationen hos dem. När personerna som lider av demens förmedlar tankar och känslor till vårdpersonalen ökar gemenskapen och förståelsen för den unika personens livsvärld. Djuren får personer med demens att känna sig trygga, de skapar glädje och bidrar till harmoni på demensboenden.

Fortsatta studier

Till fortsatta studier rekommenderar vi litteraturöversikter med djur som alternativ omvårdnadsåtgärd inom andra vårdkontext, exempelvis personer med funktionsnedsättning eller vid palliativ vård.

Klinisk tillämpbarhet

Genomförd litteraturstudie kan bidra med ökad kunskap om hur djur som personcentrerad omvårdnadsåtgärd påverkar personer med demenssjukdom positivt på demensboenden. Vår genomgång av artiklar visar att djur som alternativ behandlingsmetod har positiv effekt på de boende, deras välbefinnande samt förmåga till kontakt med andra boende och vårdpersonal. Resultatet i vår studie visar att djur på demensboendet även kan minska behovet av psykofarmaka, på grund av att djuren har en lugnande effekt hos personer med demenssjukdom. Genom att prova djur som ett alternativ i den personcentrerade omvårdnaden skulle antalet mediciner som de boende använder kunna minska på sikt. Vår studie kan bidra till ökad kunskap i ämnet för sjuksköterskor och annan vårdpersonal. Införandet av djurassisterad omvårdnad bidrar inte till ökad arbetsbelastning för sjuksköterskan. En av studierna i resultatet har involverat personalens åsikter, vilka visar på att vårdpersonalen inte upplever stress, utan ser helheten med att involvera djur som något positivt. Med stöd av inkluderade artiklar anser vi att sjuksköterskan kan använda djur som en effektiv omvårdnadsåtgärd i enlighet med vetenskap och beprövad erfarenhet.

REFERENSER

Artiklar inkluderade i resultatet är märkta med asterisk (*).

Berg, A., Dencker, K., & Skärsäter, I. (1999). *Evidensbaserad omvårdnad: Vid behandling av personer med depressionssjukdomar* (Evidensbaserad omvårdnad,1999:3). Stockholm: SBU, SFF.

Cronfalk, B. S., Norberg, A., & Ternstedt, B. M. (2018). They are still the same: Family members' stories about their relatives with dementia disorders as residents in a nursing home. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 32(1), 168-176. doi:10.1111/scs.12442.

Doss-McQuitty, S. J. (2016). President-Elect Message. Professional Development: It Is Our Responsibility. *Nephrology Nursing Journal*, 43(2), 97-98.

Edberg, A. K., Ehrenberg, A., Friberg, F., Wallin, L., Wijk, H., & Öhlén, J. (2013). *Omvårdnad på avancerad nivå: Kärnkompetenser inom sjuksköterskas specialtområde*. Lund: Studentlitteratur.

Edberg, A. K. (2014). *Kognitiv svikt*. Edberg, A.-K. & Wijk, H. (Red.), *Omvårdnadens grunder: Hälsa och ohälsa* (2. uppl. ss.645–679). Lund: Studentlitteratur AB.

Edvardsson, D., & Wijk, H. (2014). *Omgivningens betydelse för hälsa och vård*. Edberg, A.-K. & Wijk, H. (Red.), *Omvårdnadens grunder: Hälsa och ohälsa* (2. uppl. ss.75–101). Lund: Studentlitteratur AB.

* Edwards, N. E., Beck, A. M., & Lim, E. (2014). Influence of aquariumson resident behaviorand staff satisfaction indementia units. *West J Nurs Res*, 36(10) 1309-22. doi: 10.1177/0193945914526647

Enmarker, I., Olsen, R., & Hellzen, O. (2011). Management of person with dementia with aggressive and violent behaviour: A systematic literature review. *Int J Older People Nurs*, 6(2), 153–62. doi: 10.1111/j.1748-3743.2010.00235.x.

Eriksdotter Jönhagen, M. (2011). *Demenssjukdomar-en översikt: Riskfaktorer*. Edberg, A (Red.), *Att möta personer med demens*. (2., uppl., ss. 345–356). Lund: Studentlitteratur AB.

Fine, A. H. (2006). *Handbook on animal-assisted therapy: Theoretical foundations and guidelines for practice*. Amsterdam: Elsevier/Academic Press.

Forsberg, C., & Wengström, Y. (2016). *Att göra systematiska litteraturstudier: Värdering, analys och presentation av omvårdnadsforskning* (4e uppl.). Stockholm: Natur & Kultur.

Fredriksson, L. (2012). *Vårdande kommunikation*. Wiklund Gustin, L., & Bergbom, I. (Red.), *Vårdvetenskapliga begrepp i teori och praktik*. (1., uppl., ss.321–330). Lund: Studentlitteratur.

Friberg, F. (2012). *Dags för uppsats: Vägledning för litteraturbaserade examensarbeten* (2., [rev.] uppl. ed.). Lund: Studentlitteratur.

* Friedmann, E., Galik, E., Thomas, S.A., Hall, P.S., & McCune, S. (2015). Evaluation of a pet-assisted living intervention for improving functional status in assisted living residents with mild to moderate cognitive impairment. *Am J Alzheimers Dis Other Demen*, 30(3) 276–89. doi: 10.1177/1533317514545477.

Helgesson, G. (2015). *Forskningsetik.* (2. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Henricson, M. & Billhult, A. (2017). Kvalitativ metod. I M. Henricson. (red.) *Vetenskaplig teori och metod: från idé till examination inom omvårdnad.* (Andra upplagan, ss.111–119). Lund: Studentlitteratur AB.

Hov, R., Athlin, E., & Hedelin, B. (2009). Being a nurse in nursing home for patients on the edge of life. *Scandinavian Journal of Caring Sciences*, 23(4), 651-659. doi: 10.1111/j.1471-6712.2008.00656.x

Hyun Jin, L., & Kyoung Don, K. (2018). Effect of physical activity on cognition and daily living activities of the elderly with mild dementia. *Journal Of Physical Therapy Science*, 30(3), 428-433.

Ijaopo, E. O. (2017). Dementia-related agitation: a review of non-pharmacological interventions and analysis of risks and benefits of pharmacotherapy. *Transl Psychiatry*, 7(10), e1250. doi:10.1038/tp.2017.199

International Council of Nurses. (2014). *ICN:s etiska kod för sjuksköterskor* (Ny uppl.). Stockholm: SSF. Hämtad 180420 från https://www.swenurse.se/globalassets/01-svensk-sjukskoterskeforening/publikationer-svensk-sjukskoterskeforening/etik-publikationer/sjukskoterskornas_etiska_kod_2017.pdf

* Kawamura, N., Niiyama, M. & Niiyama, H. (2009). Animal-assisted activity: experiences of institutionalized Japanese older adults. *J Psychosoc Nurs Ment Health Serv*, 47(1) 41–7.

Kjellström, S. (2017). Forskningsetik. I M. Henricson. (red.) *Vetenskaplig teori och metod: från idé till examination inom omvårdnad.* (Andra upplagan, ss.57–80). Lund: Studentlitteratur AB.

Kok, J. S., Nielen, M. M. A., & Scherder, E. J. A. (2018). Quality of life in small-scaled homelike nursing homes: an 8-month controlled trial. *Health and Quality of Life Outcomes*, 16(1), 38. doi: 10.1186/s12955-018-0853-7

Kristensson, J. (2014). *Handbok I uppsatsskrivande och forskningsmetodik för studenter inom hälso- och vårdvetenskap.* (1. utg.) Stockholm: Natur & Kultur.

Magalingam, K. B., Radhakrishnan, A., Ping, N. S., & Haleagrahara, N. (2018). Current Concepts of Neurodegenerative Mechanisms in Alzheimer's Disease. *Biomed Research International*, 1-12. doi:10.1155/2018/3740461

* Majic, T., Gutzmann, H., Heinz, A., Lang, U.E., & Rapp, M.A. (2013). Animal-assisted therapy and agitation and depression in nursing home residents with dementia: a matched

case-control trial. *Am J Geriatr Psychiatry*, 21(11) 1052–9. doi: 10.1016/j.jagp.2013.03.004.

* Marx, M.S., Cohen-Mansfield, J., Regier, N.G., Dakheel-Ali, M., Srihari, A., & Thein, K. (2010). The impact of different dog-related stimuli on engagement of persons with dementia. *Am J Alzheimers Dis Other Demen*, 25(1) 37-45. doi: 10.1177/1533317508326976.

Mendes, A. (2017). Recognising and assessing care needs in patients with dementia: the three Ds. *British Journal Of Nursing*, 26(22), 1260-1261. doi:10.12968/bjon.2017.26.22.1260

Mjørud, M., Engedal, K., Røsvik, J. & Kirkevold, M. (2017). Living with dementia in a nursing home, as described by persons with dementia: a phenomenological hermeneutic study. *BMC Health Serv Res*, 17(1) 93. doi: 10.1186/s12913-017-2053-2.

* Moretti, F., De Ronchi, D., Bernabei, V., Marchetti, L., Ferrari, B., Forlani, C., Negretti, F., Sacchetti, C., Atti, A.R. (2011). Pet therapy in elderly patients with mental illness. *Psychogeriatrics*, 11(2) 125-9. doi: 10.1111/j.1479-8301.2010.00329.x.

* Mossello, E., Ridolfi, A., Mello, A.M., Lorenzini, G., Mugnai, F., Piccini, C., Barone, D., Peruzzi, A., Masotti, G., & Marchionni, N. (2011). Animal-assisted activity and emotional status of patients with Alzheimer's disease in day care. *Int Psychogeriatr*, 23(6) 899–905. doi: 10.1017/S1041610211000226.

* Moyle, W., Bramble, M., Jones, C., & Murfield, J. (2018). Care staff perceptions of a social robot called Paro and a look-alike Plush Toy: a descriptive qualitative approach. *Aging Ment Health*. 22(3) 330-335. doi: 10.1080/13607863.2016.1262820.

Nilsson Kajermo, K., Johansson, E., & Wallin, L. (2014). *Kunskapsbaserad omvårdnad - från kunskap till säker och effektiv vård*. Ehrenberg, A., & Wallin, L. (Red.), *Omvårdnadens grunder: Ansvar och Utveckling*. (2., uppl., ss.297–325). Lund: Studentlitteratur AB.

* Nordgren, L., & Engström, G. (2014). Animal-assisted intervention in dementia: effects on quality of life. *Clin Nurs Res*, 23(1) 7-19. doi: 10.1177/1054773813492546.

* Nordgren, L., & Engström, G. (2012). Effects of animal-assisted therapy on behavioral and/or psychological symptoms in dementia. *Am J Alzheimers Dis Other Demen*, 27(8) 625–32. doi: 10.1177/1533317512464117.

* Nordgren, L., & Engström, G. (2014). Effects of dog-assisted intervention on behavioural and psychological symptoms of dementia. *Nurs Older People*, 26(3) 31-8. doi: 10.7748/nop2014.03.26.3.31.e517.

* Olsen, C., Pedersen, I., Bergland, A., Enders Slegers, M. J., Ihlebæk, C. (2016). Engagement in elderly persons with dementia attending animal-assisted group activity *Dementia (London)*. doi: [10.1177/1471301216667320](https://doi.org/10.1177/1471301216667320)

Olsen, C., Pedersen, I., Bergland, A., Enders-Slegers, M. J., Patil, G., Ihlebaek, C., & ... Ihlebaek, C. (2016). Effect of animal-assisted interventions on depression, agitation and quality of life in nursing home residents suffering from cognitive impairment or dementia: a cluster randomized controlled trial. *International Journal Of Geatric Psychiatry*, 31(12), 1312-1321. doi:10.1002/gps.4436

Oppikofer, S., & Geschwindner, H. (2014). Nursing interventions in cases of agitation and dementia. *Dementia: The International Journal Of Social Research And Practice*, 13(3), 306-317. doi:10.1177/1471301212461110

* Petersen, S., Houston, S., Huanying, Q., Corey, T., & Studley, J. (2017). The utilization of robotic pets in dementia care. *J Alzheimers Dis*, 55(2) 569-574.

Polit, D. F., & Beck C. T. (2017). *Nursing research: Generating and assessing evidence for nursing practice* (10e uppl.). Philadelphia: Wolters Kluwer.

Priebe, G., & Landström, A. (2017). Den vetenskapliga kunskapens möjligheter och begränsningar: Grundläggande vetenskapsteori. I M. Henricson (Red.), *Vetenskaplig teori och metod: Från idé till examination inom omvårdnad* (2:1. uppl. ss. 25–42). Lund: Studentlitteratur.

Ragneskog, H. (2013). *Demensboken: omvårdnad och omsorg*. (1. uppl.) Göteborg: Printema.

Rosén, M. (2017). Systematisk litteraturöversikt. I M. Henricson. (red.) *Vetenskaplig teori och metod: från idé till examination inom omvårdnad*. (Andra upplagan, ss.375–389). Lund: Studentlitteratur AB.

Sandman, L. & Kjellström, S. (2013). *Etikboken: etik för vårdande yrken*. (1. uppl.) Lund: Studentlitteratur.

Schüssler, S., & Lohrann, C. (2015). Change in care dependency and nursing care problems in nursing home residents with and without dementia: A 2-year panel study. *PLoS One*, 10(10), e0141653. doi: 10.1371/journal.pone.0141653

Segesten, K. (2017). *Att hantera språket*. Friberg, F (Red.), Dags för uppsats: Vägledning för litteraturbaserade examensarbeten. (3., uppl., ss. 97–102). Lund: Studentlitteratur AB.

SFS 1988:534. *Djurskyddslag*. Hämtad 4 juni, 2018, från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/djurskyddslag-1988534_sfs-1988-534

SFS 2017:30. *Hälso- och sjukvårdslag*. Hämtad 4 juni, 2018, från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/halso--och-sjukvardslag_sfs-2017-30

SFS 2014:821. *Patientlag*. Hämtad 4 juni, 2018 från https://www.riksdagen.se/sv/dokument-lagar/dokument/svensk-forfattningssamling/patientlag-2014821_sfs-2014-821

Sjögren, K., Lindkvist, M., Sandman, P., Zingmark, K., & Edvardsson, D. (2013). Person-centredness and its association with resident well-being in dementia care units. *Journal Of Advanced Nursing*, 69(10), 2196–2206. doi:10.1111/jan.12085

Skovdahl, K., & Kihlgren, M. (2011). *Beteenden som kan vara svåra att tolka och förstå*. Edberg, A (Red.), Att möta personer med demens. (2., uppl., ss. 287–301). Lund: Studentlitteratur AB.

Skovdahl, K., & Edberg, A. (2011). *Stöd för relationen -metoder för kommunikation och sinnesstimulering*. Edberg, A (Red.), Att möta personer med demens. (2., uppl., ss. 323–341). Lund: Studentlitteratur AB.

Smith, Sarah, A. (2012). Nurse Competence: A Concept Analysis. *International Journal of Nursing Knowledge*, 23(3), 172–182. doi: 10.1111/j.2047-3095.2012.01225.x

Socialstyrelsen. (2018). *Vård och omsorg vid demenssjukdom: Sammanfattning med förbättringsområden*. (Nationella riktlinjer -utvärdering 2018, 2018-3-1). Hämtad från <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/20812/2018-3-1.pdf>

Socialstyrelsen. (2017). *Nationella riktlinjer för vård och omsorg vid demenssjukdom: Stöd för styrning och ledning*. (Nationella riktlinjer 2017, 2017-12-2) Hämtad från <http://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/20739/2017-12-2.pdf>

Socialstyrelsen. (2014) *Hundar i vård och omsorg: vägledning till gällande regelverk*. (2014-8-7) Hämtad från <https://www.socialstyrelsen.se/Lists/Artikelkatalog/Attachments/19493/2014-8-7.pdf>

Souza, G. C., Peduzzi, M., Silva, J. A. & Carvalho, B. G. (2016). Teamwork in nursing: restricted to nursing professionals or an interprofessional collaboration?. *Rev Esc Enferm USP*, 50(4) 642–649. doi: 10.1590/S0080-623420160000500015.

Statens beredning för medicinsk- och social utvärdering. (2006). *Demenssjukdomar: En systematisk litteraturöversikt*. (ISBN: 91-87890-99-2, ISSN: 1400–1403). Hämtad från: http://www.demenscentrum.se/globalassets/myndigheter_departement_pdf/06_sbu_demenssjukdomar_sammanfattn.pdf

Stein-Parbury, J., Chenoweth, L., Jeon, Y. H., Brodaty, H., Haas, M., & Norman, R. (2012). Implementing Person-Centered Care in Residential Dementia Care. *Clinical Gerontologist*, 35(5), 404-424. doi:10.1080/07317115.2012.702654

Svensk sjuksköterskeförening. (2017). *Evidensbaserad vård och omvårdnad*. Hämtad 180420 från https://www.swenurse.se/globalassets/01-svensk-sjukskoterskeforening/publikationer-svensk-sjukskoterskeforening/ssf-om%20publikationer/svensk.sjukskoterskeforening.ssf.om.evidensbasera.vard_2016_2016_webb.pdf

Svensk sjuksköterskeförening. (2017). *Kompetensbeskrivning för legitimerad sjuksköterska*. Hämtad 180603 från <https://www.swenurse.se/globalassets/01-svensk-sjukskoterskeforening/publikationer-svensk->

[sjukskoterskeforening/kompetensbeskrivningar-publikationer/kompetensbeskrivning-legitimerad-sjukskoterska-2017-for-webb.pdf](https://www.sjukskoterskeforening.se/globalassets/01-svensk-sjukskoterskeforening/publikationer/legitimerad-sjukskoterska-2017-for-webb.pdf)

Svensk sjuksköterskeförening. (2016) *Värdegrund för omvårdnad*. Hämtad 180604 från [https://www.swenurse.se/globalassets/01-svensk-sjukskoterskeforening/publikationer-svensk-sjukskoterskeforening/etik-publikationer/vardegrund.for.omvardnad_reviderad_2016.pdf](https://www.swenurse.se/globalassets/01-svensk-sjukskoterskeforening/publikationer/svensk-sjukskoterskeforening/etik-publikationer/vardegrund.for.omvardnad_reviderad_2016.pdf)

* Swall, A., Ebbeskog, B., Lundh Hagelin, C., & Fagerberg, I. (2016). 'Bringing respite in the burden of illness' - dog handlers' experience of visiting older persons with dementia together with a therapy dog. *J Clin Nurs*, 25(15–16) 2223–31. doi: 10.1111/jocn.13261.

* Swall, A., Ebbeskog, B., Lundh Hagelin, C., & Fagerberg, I. (2013). Can therapy dogs evoke awareness of one's past and present life in persons with Alzheimer's disease?. *Int J Older People Nurs*, 10(2) 84-93. doi: 10.1111/opn.12053.

* Swall, A., Ebbeskog, B., Lundh Hagelin, C., & Fagerberg, I. (2017). Stepping out of the shadows of Alzheimer's disease: a phenomenological hermeneutic study of older people with Alzheimer's disease caring for a therapy dog. *Int J Qual Stud Health Well-being*, 12(1) 1347013. doi: 10.1080/17482631.2017.1347013.

Söderlund, M., Cronqvist, A., Norberg, A., Ternestedt, B., & Hansebo, G. (2016). Conversations between persons with dementia disease living in nursing homes and nurses - qualitative evaluation of an intervention with the validation method. *Scandinavian Journal Of Caring Sciences*, 30(1), 37-47. doi:10.1111/scs.12219

* Thodberg, K., Sørensen, L. U., Videbech, P. B., Poulsen, P. H., Houbak, B., Damgaard, V., Keseler, I., Edwards, D., & Christensen, J. W. (2016). Behavioral responses of nursing home residents to visits from a person with a dog, a robot seal or a toy cat

* Valentí Soler, M., Agüera-Ortiz, L., Olazarán Rodríguez, J., Mendoza Rebolledo, C., Pérez Muñoz, A., Rodríguez Pérez, I., & ... Martínez Martín, P. (2015). Social robots in advanced dementia. *Frontiers In Aging Neuroscience*, 7133. doi:10.3389/fnagi.2015.00133

Vetenskapsrådet. (2017). God forskningssed. Hämtad 10 april, 2018, från <https://publikationer.vr.se/produkt/god-forskningssed/>

Wijk, H. (2014). *Minnessvårigheter och förvirringstillstånd*. Skärsäter, I. (Red.), *Omvårdnad vid psykisk ohälsa: på grundläggande nivå*. (2., [revid. och utök.] uppl. ss. 189-213). Lund: Studentlitteratur.

Willman, A., Stoltz, P., & Bahtsevani, C. (2011). *Evidensbaserad omvårdnad: En bro mellan forskning och klinisk verksamhet* (3:e uppl.). Lund: Studentlitteratur

Yoon, J. Y. (2018). Relationships among person-centered care, nursing home adjustment, and life satisfaction: A cross-sectional survey study. *International Psychogeriatrics*, doi:10.1017/S1041610218000194

BILAGA A

Sophiahemmet Högskolas bedömningsunderlag för vetenskaplig klassificering samt kvalitet avseende studier med kvantitativ och kvalitativ metodansats, modifierad utifrån Berg, Dencker och Skärsäter (1999) och Willman, Stoltz och Bahtsevani (2011).

KOD OCH KLASSIFICERING	VETENSKAPLIG KVALITET		
	I = Hög kvalitet	II = Medel	III = Låg kvalitet
Randomiserad kontrollerad studie/Randomised controlled trial (RCT) är prospektiv och innebär jämförelse mellan en kontrollgrupp och en eller flera experimentgrupper.	Större välplanerad och välgenomförd multicenterstudie med adekvat beskrivning av protokoll, material och metoder inklusive behandlingsteknik. Antalet patienter/deltagare tillräckligt stort för att besvara frågeställningen. Adekvata statistiska metoder.	*	Randomiserad studie med få patienter/deltagare och/eller för många delstudier, vilket ger otillräcklig statistisk styrka. Bristfälligt antal patienter/deltagare, otillräckligt beskrivet eller stort bortfall.
Klinisk kontrollerad studie/Clinical controlled trial (CCT) är prospektiv och innebär jämförelse mellan kontrollgrupp och en eller flera experimentgrupper. Är inte randomiserad.	Välplanerad och välgenomförd studie med adekvat beskrivning av protokoll, material och metoder inklusive behandlingsteknik. Antalet patienter/deltagare tillräckligt stort för att besvara frågeställningen. Adekvata statistiska metoder.	*	Begränsat/för få patienter/deltagare, metoden otillräckligt beskriven, brister i genomförande och tveksamma statistiska metoder.
Icke- kontrollerad studie (P) är prospektiv men utan relevant och samtida kontrollgrupp.	Väldefinierad frågeställning, tillräckligt antal patienter/deltagare och adekvata statistiska metoder.	*	Begränsat/för få patienter/deltagare, metoden otillräckligt beskriven, brister i genomförande och tveksamma statistiska metoder.
Retrospektiv studie (R) är en analys av historiskt material som relateras till något som redan har inträffat, exempelvis journalhandlingar.	Antal patienter/deltagare tillräckligt stort för att besvara frågeställningen. Väl planerad och välgenomförd studie med adekvat beskrivning av protokoll, material och metoder.	*	Begränsat/för få patienter/deltagare, metoden otillräckligt beskriven, brister i genomförande och tveksamma statistiska metoder.
Kvalitativ studie (K) är vanligen en undersökning där avsikten är att studera fenomen eller tolka mening, upplevelser och erfarenheter utifrån de utforskades perspektiv. Avsikten kan också vara att utveckla begrepp och begreppsmässiga strukturer (teorier och modeller).	Klart beskriven kontext (sammanhang). Motiverat urval. Välbeskriven urvals-process; datainsamlingsmetod, transkriberingsprocess och analysmetod. Beskrivna tillförlitlighets/ reliabilitetshänsyn. Interaktionen mellan data och tolkning påvisas. Metodkritik.	*	Dåligt/vagt formulerad frågeställning. Patient/deltagargruppen för otillräckligt beskriven. Metod/analys ej tillräckligt beskriven. Bristfällig resultatredovisning.

* Några av kriterierna utifrån I = Hög kvalitet är inte uppfyllda men den vetenskapliga kvaliteten värderas högre än III = Låg kvalitet.

Matris över inkluderade artiklar

Författare År (för publikation) Land (där studien genomfördes)	Titel	Syfte	Metod (Design, urval, datainsamling och analys)	Deltagare (bortfall)	Resultat	Typ Kvalitet
Edwards, N. E., Beck, A. M., & Lim, E. 2014 USA	Influence of aquariums on resident behavior and staff satisfaction in dementia units	Undersöka effekten av djurassisterad intervention på personer med beteendee- och psykiska symtom, samt hur personalen upplevde arbetsmiljön under interventionen	<u>Design:</u> Kvasi Experiment <u>Urval:</u> Personer med demens samt vårdpersonal på två boenden. <u>Datainsamling:</u> Akvarium placerades på boendet under tio veckor. Vårdpersonalen registrerade deltagarnas beteenden inför, under och efter att akvariet installerats. Personalen fick själva skatta upplevd miljö. <u>Analys:</u> Skalor användes för bedömning av beteende hos deltagarna samt personalens tillfredsställelse med arbetet. Utifrån de olika svaren på skalorna användes statistik för att beskriva resultat. Svaren innan och efter experimentet jämfördes. Alla analyser utfördes i SAS 9.3, och $p < .05$ ansågs signifikant.	142 (-1)	Ålder eller kognitiv nivå hade ingen signifikant betydelse vad gäller beteendet hos personerna i studien. Beteendet förbättrades tydligt inom fyra områden: medverkan, irrationellt beteende, sömn och olämpligt beteende. Irriterat beteende förbättrades något. Totalt sett minskade BPSD hos personerna på boendet efter införande av akvarium. Personalens tillfredsställelse med arbetsmiljön förbättrades signifikant vid införande av akvariet.	P II

Randomiserad kontrollerad studie (RCT), Klinisk kontrollerad studie (CCT), Icke - kontrollerad studie (P), Retrospektiv studie (R), Kvalitativ studie (K)
I = Hög kvalitet, II = Medel kvalitet, III = Låg kvalitet

Författare År (för publikation) Land (där studien genomfördes)	Titel	Syfte	Metod (Design, urval, datainsamling och analys)	Deltagare (bortfall)	Resultat	Typ Kvalitet
Friedmann, E., Galik, E., Thomas, S.A., Hall, P.S., & McCune, S. 2015 USA	Evaluation of a pet-assisted living intervention for improving functional status in assisted living residents with mild to moderate cognitive impairment	Utvärdera djurassisterad omvårdnad för att motverka försämring och förbättra funktionellt status (fysisk funktion, depression, apati och agitation) hos personer på boende med mild till måttlig kognitiv nedsättning	<u>Design:</u> Randomiserad klinisk studie med upprepade mätningar. <u>Urval:</u> Personer med demens på sju olika boenden. Deltagarna var intresserade av hundar och/eller haft egen hund. MMSE >8 och <23, engelsktalande, de var äldre och förväntas stanna på boendet minst sex månader. <u>Datainsamling:</u> Deltagarna fick besök av hundar två ggr/veckan i 12 veckor, 60–90 minuter där hundarna skulle uppmuntra deltagarna att utföra olika aktiviteter. <u>Analys:</u> En gång i månaden gjordes bedömning av fysisk (energiförbrukning, vardagsaktivitet), emotionell (depression, apati) och beteendemässig (agitation) funktion.	40 (-3)	Fysisk aktivitet ökade något för testgruppen och minskade för jämförelsegruppen under studiens gång. Dagliga aktiviteter tenderade att öka för testgruppen men ej i jämförelsegruppen. Depression tenderade att vara lägre i testgruppen efter tre månader. Ingen förändring i frekvensen av antidepressiva läkemedel påvisades för någon av grupperna. Agitation minskade något hos testgruppen och förblev densamma i jämförelsegruppen. Den djurassisterade omvårdnaden kan leda till förbättrad fysisk, beteendemässig och känslomässig funktion.	CCT II

Randomiserad kontrollerad studie (RCT), Klinisk kontrollerad studie (CCT), Icke - kontrollerad studie (P), Retrospektiv studie (R), Kvalitativ studie (K)
I = Hög kvalitet, II = Medel kvalitet, III = Låg kvalitet

Författare År (för publikation) Land (där studien genomfördes)	Titel	Syfte	Metod (Design, urval, datainsamling och analys)	Deltagare (bortfall)	Resultat	Typ Kvalitet
Kawamura, N., Niiyama, M. & Niiyama, H. 2009 Japan	Animal-assisted activity: experiences of institutionalized Japanese older adults.	Undersökning av hur äldre japaner på demensboende tar till sig AAA. Samt om AAA är relevant som omvårdnadshandling av äldre.	<p><u>Design:</u> Kvalitativ intervjustudie</p> <p><u>Urval:</u> Äldre personer med olika stadier av demens som bodde på ett demensboende i Japan. På boendet bedrevs AAA med hundar regelbundet.</p> <p><u>Datainsamling:</u> Test samt Intervjuer. Samtliga personer hade deltagit vid AAA i över två år då deltagarna fritt fick aktivera sig med djuren. Alla deltagare intervjuades i 30–50 minuter. Öppna frågor ställdes, allt var ljud-inspelat. AAA bedrevs regelbundet två gånger per månad i två timmar. Fyra hundar användes.</p> <p><u>Analys:</u> Data analyserades genom en fem stegs procedur. *Läsa igen de transkriberade texterna flera gånger, *understryka betydande uttalanden från deltagarna. *Beskriva betydelsen av de viktigaste uttalandena. *Organisera innehållet i temakluster och slutligen *formalisera texten.</p>	8 (-0)	<p>AAA framkallade positiva och emotionella känslor hos deltagarna och de såg fram emot aktiviteten.</p> <p>Hundarna framkallade minnen och tidigare erfarenheter från egna djur deltagarna haft, vilket framkom då de berättade upprepade gånger om egna husdjur.</p> <p>AAA och interaktion med hundar blev ett sätt att lindra stress. I vissa fall ledde AAA till ökad interaktion mellan deltagare och personal. Deltagarna visade också tendens till ökat intresse för andra människor.</p> <p>AAA väckte deltagarnas intresse för sig själva, varandra och omgivningen. Interaktionen med hundarna gav deltagarna ett sätt att uttrycka sig. AAA upplevdes som en positiv förändring i det dagliga livet.</p>	K II

Randomiserad kontrollerad studie (RCT), Klinisk kontrollerad studie (CCT), Icke - kontrollerad studie (P), Retrospektiv studie (R), Kvalitativ studie (K)
I = Hög kvalitet, II = Medel kvalitet, III = Låg kvalitet

Författare År (för publikation) Land (där studien genomfördes)	Titel	Syfte	Metod (Design, urval, datainsamling och analys)	Deltagare (bortfall)	Resultat	Typ Kvalitet
Majic, T., Gutzmann, H., Heinz, A., Lang, U.E., & Rapp, M.A. 2013 Tyskland	Animal-assisted therapy and agitation and depression in nursing home residents with dementia: a matched case-control trial.	Undersöka effekten av djurassisterad terapi, symtom på agitation/aggression samt depression hos individer på demensboende	<u>Design:</u> Randomiserad kontrollerad studie <u>Urval:</u> Personer med demens diagnostiserad enl. DSM-IV, där sjukdomen progredierat signifikant och varit konstant under sex månader. MMSE <25. <u>Datainsamling:</u> Deltagarna tilldelades slumpmässigt sedvanlig behandling (med mediciner och dagliga aktiviteter) eller i kombination med AAT, totalt tio tillfällen en gång/vecka max 45 minuter. <u>Analys:</u> Statistisk analys utfördes i SPSS 17. Utan att veta vem som fått vilken behandling bedömdes kognitiv försämring (med hjälp av MMSE) och närvaro av agitation/aggression (med Cohen-Mansfield Agitation Inventory skalan) vid start, under behandling och fyra veckor efter studien.	75 (-21)	I gruppen som fick sedvanlig behandling ökade BPSD signifikant under studiens gång. Gruppen som fick AAT uppvisade en konstant frekvens av BPSD. Symtomförbättring inträffade inte i någon grupp. AAT kan fördröja utvecklingen av BPSD hos personer på demensboenden.	RCT I

Randomiserad kontrollerad studie (RCT), Klinisk kontrollerad studie (CCT), Icke - kontrollerad studie (P), Retrospektiv studie (R), Kvalitativ studie (K)

I = Hög kvalitet, II = Medel kvalitet, III = Låg kvalitet

Författare År (för publikation) Land (där studien genomfördes)	Titel	Syfte	Metod (Design, urval, datainsamling och analys)	Deltagare (bortfall)	Resultat	Typ Kvalitet
Marx, M.S., Cohen-Mansfield, J., Regier, N.G., Dakheel-Ali, M., Srihari, A., & Thein, K. 2010 USA	The impact of different dog-related stimuli on engagement of persons with dementia	Empirisk utvärdering av effektiviteten av djurassisterad terapi på demensboenden.	<u>Design:</u> Klinisk kontrollerad studie. <u>Urval:</u> Personer med demens på boende. <u>Datainsamling:</u> Deltagarna utsattes för olika hundrelaterade stimuliner. En film om hundar, en leksak som ser ut som en hund samt tre olika levande hundar. Aktiviteter och prestationer uppmättes, likaså bedömdes kognitiv funktion och engagemang med hundarna. <u>Analys:</u> Tid för engagemang mot stimuli uppmättes och analyserades. Innehållsanalys utfördes på deltagarnas reaktioner och uttalanden under studiens gång med användning av upprepade analysmetoder. Bonferroni-testet användes för efterföljande analyser. Svarskategorier utvecklades som sedan blev bedömda av forskningsassistenter (som inte deltagit i observationerna) oberoende av alla svar.	56 (-4)	De levande hundarna i studien engagerade deltagarna mest, framförallt den största hunden, kommunikationen förbättrades. Inställningen till aktiviteterna var positiv.	CCT II

Randomiserad kontrollerad studie (RCT), Klinisk kontrollerad studie (CCT), Icke - kontrollerad studie (P), Retrospektiv studie (R), Kvalitativ studie (K)

I = Hög kvalitet, II = Medel kvalitet, III = Låg kvalitet

Författare År (för publikation) Land (där studien genomfördes)	Titel	Syfte	Metod (Design, urval, datainsamling och analys)	Deltagare (bortfall)	Resultat	Typ Kvalitet
Moretti, F., De Ronchi, D., Bernabei, V., Marchetti, L., Ferrari, B., Forlani, C., Negretti, F., Sacchetti, C., & Atti, A.R. 2011 Italien	Pet therapy in elderly patients with mental illness	Att utvärdera effekterna av behandling med djurterapi hos äldre personer som drabbats av psykisk sjukdom och som bor på vårdhem i norra Italien	<u>Design:</u> Klinisk kontrollerad studie <u>Urval:</u> Personer >65år på demensboende där de bott minst två månader med olika demenssjukdomar. Kontroll- och interventionsgruppen var lika med avseende på kön, ålder, utbildningsnivå och boendetid. <u>Datainsamling:</u> Deltagarna fick vid start genomgå tester samt ett livskvalitetsformulär. Under sex veckor fick deltagarna besök av terapihund, 90 minuter en gång/vecka. Testgruppen fick promenera, leka, klappa och prata med hunden. Kontrollgruppen fick se hunden men inte interagera med den. Efter avslutad studie genomfördes samma tester och livskvalitetsformulär som deltagarna fick genomföra innan start. <u>Analys:</u> Deltagarna fick vid start genomgå MMSE och GDS samt ett livskvalitet-formulär. Efter avslut upprepades testen ihop med ett frågeformulär gällande uppfattningen av genomförd studie, sen jämfördes dem inom och mellan grupperna.	21 (-0)	En positiv effekt på självupplevd livskvalitet skattades hos fem personer som tillhör testgruppen samt hos två deltagare i kontrollgruppen. Efter besöken med hunden rapporterade alla deltagarna upplevelsen som trevlig och intressant, nio av tio upplevde att hunden haft en lugnande effekt. Djurterapi är effektivt för att förbättra depressiva symtom och kognitiv funktion hos personer på demensboende.	CCT I

Randomiserad kontrollerad studie (RCT), Klinisk kontrollerad studie (CCT), Icke - kontrollerad studie (P), Retrospektiv studie (R), Kvalitativ studie (K)
I = Hög kvalitet, II = Medel kvalitet, III = Låg kvalitet

Författare År (för publikation) Land (där studien genomfördes)	Titel	Syfte	Metod (Design, urval, datainsamling och analys)	Deltagare (bortfall)	Resultat	Typ Kvalitet
Mossello, E., Ridolfi, A., Mello, A.M., Lorenzini, G., Mugnai, F., Piccini, C., Barone, D., Peruzzi, A., Masotti, G., & Marchionni, N. 2011 Italien	Animal-assisted activity and emotional status of patients with Alzheimer's disease in day care.	Utvärdera effekten av AAA med hundar hos personer med Alzheimers demens.	<u>Design:</u> Kontrollerad icke-randomiserad studie med upprepade mätningar. <u>Urval:</u> Personer med Alzheimers på boende. <u>Datainsamling:</u> Tre veckor kontrollaktivitet med leksaksdjur följt av tre veckor AAA. Kognitiv funktion, humör och BPSD bedömdes inför och efter båda aktiviteterna. Skalor användes för att bedöma känslomässigt status och olika beteenden. En checklista för motorisk aktivitet användes, både under och tre timmar efter avslutad aktivitet. <u>Analys:</u> Kognition och beteende bedömdes vara oförändrat. Olika skalor användes för bedömning av agitation, ångest och andra känslomässiga reaktioner, vilka minskade. Nöje och "generell vakenhet" ökade. Deltagarnas fysiska aktivitet ökade signifikant under AAA.	10 (-0)	AAA associerades med minskning av ångest och sorg samt en ökning i positiva känslor och fysisk samt motorisk aktivitet.	P II

Randomiserad kontrollerad studie (RCT), Klinisk kontrollerad studie (CCT), Icke - kontrollerad studie (P), Retrospektiv studie (R), Kvalitativ studie (K)

I = Hög kvalitet, II = Medel kvalitet, III = Låg kvalitet

Författare År (för publikation) Land (där studien genomfördes)	Titel	Syfte	Metod (Design, urval, datainsamling och analys)	Deltagare (bortfall)	Resultat	Typ Kvalitet
Moyle, W., Bramble, M., Jones, C., & Murfield, J. 2018 Australien	Care staff perceptions of a social robot called Paro and a look-alike Plush Toy: a descriptive qualitative approach	Utforska vårdpersonalens uppfattningar om robohusdjur och ett likartat icke-robotiskt djur, inklusive fördelar och begränsningar i demensvård.	<u>Design:</u> Kvalitativ studie <u>Urval:</u> Vårdpersonal från nio boenden där personer med demens får träffa robohusdjur eller leksaksdjur. <u>Datainsamling:</u> Vårdpersonal intervjuades under tiden de boende fick träffa djuren. Två veckor efter avslutad studie genomfördes fördjupade individuella intervjuer med vårdpersonalen. Intervjuerna genomfördes med hjälp av ett intervjuschema. <u>Analys:</u> Alla intervjuer registrerades digitalt och transkriberades. Innehållet i intervjuerna analyserades, kodades, meningsenigheter urskildes, teman bildades och kopplades till citat	20 (-0)	Vårdpersonalen som deltog i studien upplevde robotdjur som användbart och terapeutiskt mot agitation. Det förbättrade flera olika humör, situationer och engagemang än mjukisdjuret. De initiala uppfattningarna av personal var att djuren förbättrade BPSD hos deltagarna. Robohusdjur uppfattades också stoppa BPSD.	K I

Randomiserad kontrollerad studie (RCT), Klinisk kontrollerad studie (CCT), Icke - kontrollerad studie (P), Retrospektiv studie (R), Kvalitativ studie (K)
I = Hög kvalitet, II = Medel kvalitet, III = Låg kvalitet

Författare År (för publikation) Land (där studien genomfördes)	Titel	Syfte	Metod (Design, urval, datainsamling och analys)	Deltagare (bortfall)	Resultat	Typ Kvalitet
Nordgren, L., & Engström, G. 2014 Sverige	Animal-assisted intervention in dementia: effects on quality of life	Utvärdera vad djurassisterad intervention har för effekt på demensboenden	<p><u>Design:</u> Kvasi Experiment</p> <p><u>Urval:</u> Personer med diagnostiserad demens som bor på demensboende, har ångest- och/eller regression problem och/eller kommunikationsproblem och/eller dåligt humör och/eller beteende/psykologiska problem. Personerna är inte rädda för hundar och är inte allergiska mot hundar.</p> <p><u>Datainsamling:</u> Alla deltagare fick delta vid tio tillfällen med AAI, 45-60min, en-två ggr/vecka. Individuellt program. Mätningar gjordes innan och efter tillfällena.</p> <p><u>Analys:</u> Bakgrundsfakta samlades in från journaler. Graden av demens bedömdes med MMSE. Beteenden och emotionella tillstånd bedömdes med hjälp av frågeformuläret QUALID. QUALID presenterades genom ett intervjuformat. Deskriptiv statistik användes för att analysera data och icke-parametiska tester användes för att analysera frågeformulären. Skillnaderna testades med hjälp av "Wilcoxon rank sum test". $p < .05$ ansågs signifikant.</p>	20 (-11)	<p>Under en vecka efter avslutat experiment hade deltagarnas livskvalité förbättrats. Livskvaliteten förbättrades som förväntat efter AAI. Även om effekterna av AAI kanske inte ses över längre perioder, finns det fortfarande omedelbara effekter vilket kan främja ökad livskvalitet för människor som lever med demenssjukdom.</p> <p>Livskvalité beskrivs som en objektiv domän som inbegriper både beteendekompetens, psykiskt välbefinnande och aspekter av den yttre miljön.</p>	P II

Randomiserad kontrollerad studie (RCT), Klinisk kontrollerad studie (CCT), Icke - kontrollerad studie (P), Retrospektiv studie (R), Kvalitativ studie (K)
I = Hög kvalitet, II = Medel kvalitet, III = Låg kvalitet

Författare År (för publikation) Land (där studien genomfördes)	Titel	Syfte	Metod (Design, urval, datainsamling och analys)	Deltagare (bortfall)	Resultat	Typ Kvalitet
Nordgren, L., & Engström, G. 2012 Sverige	Effects of animal-assisted therapy on behavioral and/or psychological symptoms in dementia.	Undersöka effekter av AAT på läkemedelsbehandling, beteende/psykiatriska symtom, ADL, kognition/orientering, livskvalité, smärta och fallrisk.	<p><u>Design:</u> Kvasi experiment</p> <p><u>Urval:</u> En person med ökad ångest, regression- och kommunikationsproblem, reducerad fysisk förmåga, ovillig att träna, har dåligt humör samt beteende/psykiska problem. Diagnostiserad med demens. Bott på demensboende mer än fyra veckor och inte var allergisk mot hundar.</p> <p><u>Datainsamling:</u> AAT utfördes en gång/vecka, ca. 60 min i åtta veckor. Inför och omedelbart efter mättes uppmättes olika beteenden. Totala observationstiden var fem månader mellan april-november. Uppföljning genomfördes tre månader efter att interventionen var avslutad.</p> <p><u>Analys:</u> Användandes av läkemedel visade sig vara oförändrat under interventionen, agitation minskade, ADL förbättrades, MMSE minskade, QUALID förbättrades.</p>	1 (-0)	Viss effekt på ökad förmåga att gå och röra sig identifierades. Omedelbart efter AAT uppvisade kvinnan fysiskt aggressivt beteende där hon grabbade tag i personer. Efter tre månader observerades inget sådant beteende. Direkt efter AAT och fram till tre månaders uppföljningen sökte kvinnan uppmärksamhet från personalen minst en gång/vecka vilket aldrig tidigare skett. Kvinnan samarbetade aldrig med personal men efter påbörjad AAT började kvinnan samarbeta minst en gång/vecka och efter tre månader varje dag. Rastlöshet minskade för att efter tre månader inte uppvisas alls. Före AAT och direkt efter påbörjad AAT uppvisade kvinnan misstänksamhet som inte alls förekom efter tre månader. Innan start ville inte kvinnan svara på frågor, men omedelbart efter AAT samarbetade hon villigt och efter tre månader fanns viljan kvar. Slutsatsen är att fysisk, psykologisk och/eller social träning med AAT kan ge effekt på beteendemässiga och psykiska symptom hos personer med demens.	K I

Randomiserad kontrollerad studie (RCT), Klinisk kontrollerad studie (CCT), Icke - kontrollerad studie (P), Retrospektiv studie (R), Kvalitativ studie (K)
I = Hög kvalitet, II = Medel kvalitet, III = Låg kvalitet

Författare År (för publikation) Land (där studien genomfördes)	Titel	Syfte	Metod (Design, urval, datainsamling och analys)	Deltagare (bortfall)	Resultat	Typ Kvalitet
Nordgren, L., & Engström, G. 2014 Sverige	Effects of dog-assisted intervention on behavioural and psychological symptoms of dementia.	Utvärdera effekten av AAI på beteendemässiga och psykologiska symptom hos personer med demens under en sexmånadersperiod.	<u>Design:</u> Kvasi-experiment <u>Urval:</u> Personer med diagnostiserad demens, som bott på demensboende mer än fyra veckor. Personerna har antingen ökad ångest och/eller stillasittande och/eller har kommunikationsproblem, dåligt humör/beteende och/eller psykiska problem. Personerna var inte heller allergiska eller rädda för hundar. <u>Datainsamling:</u> 20 personer ingick i interventionsgruppen och 13 i kontrollgruppen. Tio tillfällen med AAI, 45–60 minuter, en till två gånger i veckan. <u>Analys:</u> CMAI och MDDAS användes för att bedöma effekterna av AAI på deltagarnas BPSD. Beskrivande statistik användes för att analysera data. Jämförelser mellan grupperna vid start utfördes med användning av Mann-Whitney U-testet. Wilcoxon rank sum test användes för att testa skillnader i grupper över tiden.	33 (-14)	CMAI minskade (lägre poäng indikerar färre symptom). Interventionen visade på tendenser till minskade beteendemässiga och psykologiska symptom. AAI kan vara ett alternativ eller komplement till läkemedelsbehandling för personer med demens.	CCT II

Randomiserad kontrollerad studie (RCT), Klinisk kontrollerad studie (CCT), Icke - kontrollerad studie (P), Retrospektiv studie (R), Kvalitativ studie (K)
I = Hög kvalitet, II = Medel kvalitet, III = Låg kvalitet

Författare År (för publikation) Land (där studien genomfördes)	Titel	Syfte	Metod (Design, urval, datainsamling och analys)	Deltagare (bortfall)	Resultat	Typ Kvalitet
Olsen, C., Pedersen, I., Bergland, A., Enders Slegers, M J., & Ihlebæk, C. 2016 Norge	Engagement in elderly persons with dementia attending animal-assisted group activity	Registrera systematiska beteenden relaterade till engagemang i en djurassisterad aktivitet (AAA) i grupp.	<p><u>Design:</u> Randomiserad kontrollerad studie.</p> <p><u>Urval:</u> Personer med kognitiv svikt och demens från både demensboenden och personer som bor hemma. 65 år eller äldre, de var ej allergiska mot hundar eller rädda för hundar.</p> <p><u>Datainsamling:</u> Deltagarna fick AAA sessioner i grupp, två ggr/vecka, 30 minuter i totalt 12 veckor. Grupperna innehöll tre till sju deltagare. I sessionerna ingick aktiviteter som inträffade naturligt mellan deltagare, och mellan varje deltagare och hunden. En vårdpersonal var närvarande under alla sessioner. Videoinspelningar genomfördes i vecka två och tio. Ett protokoll för AAA användes för att kunna standardisera interventionen så mycket som möjligt, både över sessioner och över olika institutioner.</p> <p><u>Analys:</u> Videoinspelningarna analyserades med beteendekodningsprogrammet Solomon Coder, av fem observatörer. Programmet ger möjlighet att kvantifiera beteende. Förekomst av beteendemönster och frekvens av olika beteenden uppmättes. Videon randomiserades mellan observatörerna och analyserades sedan i slumpmässig ordning. Alla analyser beräknades med hjälp av den statistiska programvaran IBM SPSS Statistics for Windows. Videoregistreringar i Solomon Coder importerades till SPSS för vidare beräkning.</p>	138 (-21)	<p>AAA skapar engagemang hos deltagarna i båda grupperna. AAA kan vara en lämplig och hälsofrämjande intervention för alla deltagare. Graden av demens bör övervägas när man planerar AAA. Aktiviteten ska anpassas till deltagarnas behov och intressen. Deltagarna kunde prata med hunden, kela, leenden uppmärksammades och man observerade även att deltagarna tittade på andra människor, log mot dem och pratade med dem.</p> <p>AAA kan öka socialt beteende och interaktion.</p>	RCT I

Randomiserad kontrollerad studie (RCT), Klinisk kontrollerad studie (CCT), Icke - kontrollerad studie (P), Retrospektiv studie (R), Kvalitativ studie (K)
I = Hög kvalitet, II = Medel kvalitet, III = Låg kvalitet

Författare År (för publikation) Land (där studien genomfördes)	Titel	Syfte	Metod (Design, urval, datainsamling och analys)	Deltagare (bortfall)	Resultat	Typ Kvalitet
Petersen, S., Houston, S., Huanying, Q., Corey, T., & Studley, J. 2017 USA	The utilization of robotic pets in dementia care	Att noggrant bedöma effektivitet av PARO-ett robotiskt sällskapsdjur i behandling relaterat till symptom som ångest och depression.	<u>Design:</u> Randomiserad kontrollerad studie. <u>Urval:</u> Personer med lätt till måttlig demens >65 år. <u>Datainsamling:</u> Testgruppen fick behandling med PARO, en robotleksak formad som en säl, tre gånger i veckan, 20 minuter per tillfälle under 12 veckors tid. Kontrollgruppen fick inte träffa PARO alls. Data samlades in inför, under och 3 månader efter studien. <u>Analys:</u> Grad av ångest mättes med RAID, depression mättes med CSDD, försämring mättes med GDS.	61 (-0)	Behandling med PARO-roboten minskade stress och ångest i testgruppen och resulterade i minskningar i användning av antidepressiva/lugnande mediciner och smärtstillande läkemedel hos flera deltagare. Betydande förbättringar av observerad smärta och minskning av smärtstillande noterades även i testgruppen.	RCT II

Randomiserad kontrollerad studie (RCT), Klinisk kontrollerad studie (CCT), Icke - kontrollerad studie (P), Retrospektiv studie (R), Kvalitativ studie (K)
I = Hög kvalitet, II = Medel kvalitet, III = Låg kvalitet

Författare År (för publikation) Land (där studien genomfördes)	Titel	Syfte	Metod (Design, urval, datainsamling och analys)	Deltagare (bortfall)	Resultat	Typ Kvalitet
Swall, A., Ebbeskog, B., Lundh Hagelin, C., & Fagerberg, I. 2016 Sverige	'Bringing respite in the burden of illness' - dog handlers' experience of visiting older persons with dementia together with a therapy dog.	Belysa betydelsen av de upplevda erfarenheterna hundägare har "när man besöker äldre personer med demens med sin terapihund".	<u>Design:</u> Kvalitativ intervjustudie <u>Urval:</u> Hundägare utbildade att utföra djurterapi, med erfarenhet av att besöka demensboenden och personer med demens. <u>Datainsamling:</u> Alla hundägare intervjuades mellan 22 och 96 minuter. Två öppna frågor ställdes där alla hundägare fick berätta om en positiv och en negativ situation de upplevt på demensboenden med deras terapihundar. Svaren på de två frågorna följdes upp med andra frågor för att fördjupa förståelsen. <u>Analys:</u> Intervjuerna transkriberades för att skapa en autonom text som uttryckte egen mening. Texten analyserades sedan med fenomenologisk hermeneutik, inspirerad av filosofen Paul Ricoeur. Analysen bestod av tre steg: en noggrann läsning för att skapa förståelse, strukturanalys där meningensheter skapas och slutligen valideras analysen mot den övergripande förståelsen. Meningensigheterna kondenserades till teman och subteman. Via den hermeneutiska cirkeln utvecklades en förståelse för vad texten sa och slutligen skapades en djupare förståelse av essensen i texten.	9 (-0)	Individerna med demens upplevde minskad sjukdomsburda vid möte med hundarna. Gemenskap, minskade symtom på sjukdom och hälsosammare beteende uppvisades. Djurterapi kan ses som en alternativ metod för att minimera beteendemässiga och psykologiska symtom vid demens. En patient som skulle klippa naglarna var arg och ville inte medverka, när hunden satt bredvid blev han lugn, gav hunden uppmärksamhet och proceduren kunde fortgå utan problem. Personerna med demens betedde sig på sådana sätt man inte sett tidigare.	K II

Randomiserad kontrollerad studie (RCT), Klinisk kontrollerad studie (CCT), Icke - kontrollerad studie (P), Retrospektiv studie (R), Kvalitativ studie (K)
I = Högh kvalitet, II = Medel kvalitet, III = Låg kvalitet

Författare År (för publikation) Land (där studien genomfördes)	Titel	Syfte	Metod (Design, urval, datainsamling och analys)	Deltagare (bortfall)	Resultat	Typ Kvalitet
Swall, A., Ebbeskog, B., Lundh Hagelin, C., & Fagerberg, I. 2013 Sverige	Can therapy dogs evoke awareness of one's past and present life in persons with Alzheimer's disease?	Belysa personer med Alzheimers upplevelser av att träffa en terapihund	<u>Design:</u> Fenomenologisk hermeneutisk metod <u>Urval:</u> Personer med medel till svår Alzheimers boendes på kommunalt vårdboende. <u>Datainsamling:</u> Deltagarna fick träffa en terapihund, Totalt 25h fördelat på 10 besök per person. Totalt 50h videoinspelningar gjordes i studien där fokus legat på mötet mellan terapihunden och personen med Alzheimers. <u>Analys:</u> Videoinspelningarna analyserades efter varje session och transkriberades sedan in i en text som innehöll verbal och icke-verbal kommunikation som tal, ljud, skratt, ögonkontakt, leenden och kropps rörelser utan vidare tolkning. Metoden är inspirerad av Paulus filosofi Ricoeur som menar att en fördjupad förståelse uppnås genom att höja den väsentliga betydelsen av texten till en annan nivå. Texten lästes flera ggr för att förstå helheten, sedan delades texten upp i meningenheter med syftet av studien i åtanke. 9 subteman lades in i 3 teman och sedan vidare till ett huvudtema. De olika teman, tillsammans med författarens förförståelse mynnade ut i en övergripande förståelse.	5 (-1)	Vid mötet med hunden berättar deltagarna om minnen och känslor vilket möjliggör kontakt, att nå personen på kognitiv nivå. Terapihundar i vård av äldre personer med demens kan öka livskvaliteten och välbefinnandet. Hundterapi aktiverar deltagarnas känslor och sinnen. Terapi kan öppna möjligheter att nå personer med demens på ett personcentrerat sätt.	K II

Randomiserad kontrollerad studie (RCT), Klinisk kontrollerad studie (CCT), Icke - kontrollerad studie (P), Retrospektiv studie (R), Kvalitativ studie (K)
I = Hög kvalitet, II = Medel kvalitet, III = Låg kvalitet

Författare År (för publikation) Land (där studien genomfördes)	Titel	Syfte	Metod (Design, urval, datainsamling och analys)	Deltagare (bortfall)	Resultat	Typ Kvalitet
Swall, A., Ebbeskog, B., Lundh Hagelin, C., & Fagerberg, I. 2017 Sverige	Stepping out of the shadows of Alzheimer's disease: a phenomenological hermeneutic study of older people with Alzheimer's disease caring for a therapy dog	Belysa betydelsen av vård för personer med AD i deras möten med en terapihund.	<p><u>Design:</u> Fenomenologisk hermeneutisk metod</p> <p><u>Urval:</u> Personer med medel till svår Alzheimers med erfarenheter från hund tidigare i livet men som inte tidigare har haft besök av terapihund på det kommunala demensboende där de bor nu.</p> <p><u>Datainsamling:</u> Tio veckor med besök av en terapihund, ett besök i veckan för varje deltagare, besöken filmades, totalt blev det 50 videoinspelningar på totalt 25h. Deltagarna fick interagera med hunden. Interaktionen mellan deltagarna och terapihunden skedde i ett speciellt anpassat rum som var utrustat med leksaker, filter, bilder av hundar, stolar och bord. Aktiviteterna inkluderar nära kontakt med hunden, samtal, kramar och lek - som att kasta bollar eller letar efter gömda sötsaker.</p> <p><u>Analys:</u> Data från videoinspelningarna transkriberades och analyserades med användning av en fenomenologisk hermeneutisk metod. Texten som utvecklades genom den analytiska processen översattes till engelska efter slutförandet av analysen.</p>	5	De känslor som uppstod vid besök av terapihund hos människorna med demens omfattade empati och altruism, vilket medgav känsla av glädje och ömhet, vilket kan ge en känsla av självförtroende, att behövas och att känna sig meningsfull. Deltagarna blev lugna och somnade nästan när de klappade och var nära hunden.	K II

Randomiserad kontrollerad studie (RCT), Klinisk kontrollerad studie (CCT), Icke - kontrollerad studie (P), Retrospektiv studie (R), Kvalitativ studie (K)
I = Hög kvalitet, II = Medel kvalitet, III = Låg kvalitet

Författare År (för publikation) Land (där studien genomfördes)	Titel	Syfte	Metod (Design, urval, datainsamling och analys)	Deltagare (bortfall)	Resultat	Typ Kvalitet
Thodberg, K., Sørensen, L. U., Videbech, P. B., Poulsen, P. H., Houbak, B., Damgaard, V., Keseler, I., Edwards, D., & Christensen, J. W. 2016 Danmark	Behavioral responses of nursing home residents to visits from a person with a dog, a robot seal or a toy cat	Studera skillnaden mellan hur levande djur och robotdjur stimulerade individers beteende på vårdboende.	<p><u>Design:</u> Randomiserad komplett blockdesign.</p> <p><u>Urval:</u> Personer på fyra vårdboenden med olika grad av demens</p> <p><u>Datainsamling:</u> Deltagarna tilldelades ett slumpmässigt besök av besökstyperna (person med levande hund, robot-säl eller leksaks katt) med hjälp av ett dataprogram för randomisering. Deltagarna observerades under besöken, några blev filmade. Totalt 12 besök, där beteenden, inklusive interaktioner mellan besökaren och det medföljande djuret (verkligt eller artificiellt) registrerades. Dessutom samlades data in om kognitiv funktionsnedsättning, förekomst av depressiva symtom, ålder, tid som boende i vårdhemmet, demensdiagnoser och kön.</p> <p><u>Analys:</u> Variabler kalkyleras ut, utifrån fysisk kontakt, samtal, kognitiv förändring vilka sedan analyserades med en generaliserad linjär blandad modell. Sannolikheten att röra och prata med djuret, samt kognitiv försämring analyserades också. Varaktigheten av "fysisk kontakt", "prat riktat mot en person" och "samtal totalt" analyserades icke parametriskt för att testa för skillnader mellan besökstyp och tidsperiod. Wilcoxon Signed Ranks-tester användes för test av skillnad över tid och Wilcoxon Rank Sum Test för skillnader mellan besökstyper. Varaktigheten av "prata riktad mot en person" i relation till kombinationen av besökstyp och graden av kognitiv försämring analyserades av Kruskal-Wallis-testet, och Wilcoxon Rank Sum-testet användes för jämförelse. Skillnader mellan vårdhem analyserades av Kruskal-Wallis-testet. All data analyserades med användning av SAS 9,3.</p>	124 (-24)	Hunden och robotsälen var mest framgångsrika. När individerna fick interagera med djuren påverkades deras kognitiva svagheter positivt. Deltagarna lyckades hålla längre ögonkontakt, pratade och samverkade med djuren genom att klappa och kela med dem.	P II

Randomiserad kontrollerad studie (RCT), Klinisk kontrollerad studie (CCT), Icke - kontrollerad studie (P), Retrospektiv studie (R), Kvalitativ studie (K)

I = Hög kvalitet, II = Medel kvalitet, III = Låg kvalitet

Författare År (för publikation) Land (där studien genomfördes)	Titel	Syfte	Metod (Design, urval, datainsamling och analys)	Deltagare (bortfall)	Resultat	Typ Kvalitet
Valentí Soler M, Agüera-Ortiz L, Olazarán Rodríguez J, Mendoza Rebolledo C, Pérez Muñoz A, Rodríguez Pérez I, Osa Ruiz E, Barrios Sánchez A, Herrero Cano V, Carrasco Chillón L, Felipe Ruiz S, López Alvarez J, León Salas B, Cañas Plaza JM, Martín Rico F, Abella Dago G & Martínez Martín P 2015 Spanien	Social robots in advanced dementia	Testa effekten av att använda i människorobot, robohusdjur och en utbildad hund i terapeutiska sessioner för patienter med demens i förhållande till beteendemässiga förändringar, apati och livskvalitet	<u>Design:</u> Klinisk kontrollerad studie <u>Urval:</u> Personer med demenssjukdom på ett vårdhem. Patienterna hade mild till svår demens. <u>Datainsamling:</u> Alla deltagare tilldelades en av tre terapeutiska metoder; mänsklig robot, robohusdjur eller hund. Studien utfördes under två år, uppdelat i två faser med uppehåll mellan dem. Terapisessionerna utfördes två ggr/veckan, 30–40 min/gång vid samma tid på dagen under tre månader. Både individuell och gruppterapi användes. I gruppterapin var det mellan 9–15 deltagare. Deltagarna samverkade med robotarna, djuren och terapeuterna för att utföra flera aktiviteter. Alla terapi sessioner filmades. <u>Analys:</u> Statistisk analys och Icke-parametriska tester användes.	<u>Fas 1:</u> 117 (-16) <u>Fas 2:</u> 124 (-14)	Deltagarna var inte lika apatiska, de blev mer uppmärksamma på omgivningen vid mötet med hunden. Deltagarna uppvisade en förbättring gällande irriterat beteende när de fick träffa hunden.	CCT I

Randomiserad kontrollerad studie (RCT), Klinisk kontrollerad studie (CCT), Icke - kontrollerad studie (P), Retrospektiv studie (R), Kvalitativ studie (K)

I = Hög kvalitet, II = Medel kvalitet, III = Låg kvalitet